

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Perheenisien kokemuksia metatyöstä lapsiperheessä

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Kotitaloustieteen opintosuunta
Maisterintutkielma 30 op
Kasvatustiede
Huhtikuu 2024
Salla Toivonen

Ohjaaja: Päivi Palojoki

Tiivistelmä

Tiedekunta: Kasvatustieteellinen tiedekunta
Koulutusohjelma: Kotitaloustiede
Opintosuunta: Kotitalousopettaja
Tekijä: Salla Toivonen
Työn nimi: Perheenisien kokemuksia metatyöstä lapsiperheessä
Työn laji: Maisterintutkielma
Kuukausi ja vuosi: Huhtikuu 2024
Sivumäärä: 62 + liitteet 4 s
Avainsanat: Kodin metatyö, metatyö, kotityö, lapsiperhe, perheenisä
Ohjaaja tai ohjaajat: Päivi Palojoki
Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto
Muita tietoja:
Tiivistelmä:

Tutkielman tavoitteena on selvittää perheenisien näkemyksiä kodin metatyöstä lapsiperheissä. Tutkimuksessa tuodaan näkyväksi perheenisien näkemyksiä naisten ja äitien näkemysten rinnalle, jotka korostuvat aiemmassa kodin metatyöhön liittyvässä tutkimuksessa ja yleisessä keskustelussa.

Kodin metatyöt ja kotityöt liittyvät kiinteästi toisiinsa. Kodin metatyö on valmistelevaa, ennakkoivaa ja suunnittelua (Daminger, 2019), jota ilman kodin arki ja kotityön tekeminen olisi vähemmän sujuvaa ja hallittua. Kodin metatyön huomaaminen voi olla haastavaa, sillä se ei aina ole konkreettista. Tämän takia se jää arjessa usein näkymättömäksi. Näkymättömyytensä vuoksi myös sen tutkiminen on haastavaa.

Kodin metatyötä on sivuttu kotityöhön liittyvässä tutkimuksessa, mutta itse kodin metatyön tutkimisessa on tutkimusaukko kotitalouden arjen ja sen toiminnan tutkimuskentässä. Aiemmin kodin metatyötä on tutkittu sosiologian tieteenalalla.

Tutkimus on laadullinen. Aineisto koostuu seitsemästä perheenisän puolistrukturoidusta teema-haastattelusta, jotka tehtiin syksyllä 2023. Isillä oli ainakin yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. Lisäksi isät olivat heteroparisuhteessa, joka mahdollisti sukupuolten erojen tarkastelemisen. Otanta käsitti eri-ikäisiä perheenisäitä, joilla oli keskenään eri pituiset kokemukset kodin töiden ja arjen hallinnasta sekä perheenisänä olemisesta. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että isät tekivät kodin metatyötä vaihtelevasti eri perheissä. Edes paljon kodin metatyötä tekevät isät eivät kokeneet kodin metatyötä kovin kuormittavana. Lisäksi näyttää siltä, että isät saattavat suhtautua kodin metatyöhön rennommalla asenteella kuin perheenäidit aiemman tutkimuksen mukaan. Isien puheissa esiintyi arvovalintoja tasa-arvoisuuteen pyrkimisessä kodin metatyötä koskien.

Faculty: Faculty of Educational Sciences

Degree programme: Home Economics Science

Study track: Home Economics Teacher

Author: Salla Toivonen

Title: Fathers' Experiences of Mental work in a Family with Children

Level: Master's Thesis

Month and year: April 2024

Number of pages: 62 + 4

Keywords: mental work, cognitive labor, household work, father, family with children

Supervisor or supervisors: Päivi Palojoki

Where deposited: Helsinki University Library

Additional information:

Abstract:

The aim of the thesis is to find out the views of fathers on mental work. The study highlights the views and experiences of fathers alongside those of women and mothers, which are highlighted in previous research and general discussion related to mental work.

Mental work and housework are closely related. Mental work is preparatory, predictive and related to planning (Daminger, 2019). Without mental work everyday life in the home and doing housework would be less fluent and controlled. The mental work can be challenging to recognize, as it is not always concrete. This is why it is often invisible in everyday life. Because of its invisibility, it is also challenging to study.

Mental work has been studied in relation to home work, but there is a research gap in the field of research into mental work itself in the everyday life of a household and its everyday operations. Previously, mental work has been studied in the field of sociology.

This research follows the qualitative tradition. The data consists of seven semi-structured theme interviews of fathers, conducted in the autumn of 2023. The fathers studied had at least one child under the age of 18 living at home. In addition, the fathers were in a heterosexual relationship, which allowed for the reflection of gender differences. The fathers studied were of different ages, they had different lengths of experience in managing work and everyday life in the home and as a father. The data were analyzed by qualitative content analysis.

The study results showed that fathers did mental work in varying degrees in the families studied. Even fathers who do a lot of home mental work at home did not experience a burden of mental work in their everyday life. In addition, it seems that fathers may view mental work with a more relaxed attitude than their wives, according to a previous study. Fathers' comments featured value choices in striving for equality concerning the mental work at their homes.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	ARKI LAPSIPERHEESSÄ	3
2.1	Arjen kokonaisvaltaisuus	3
2.2	Lapsiperheen arjen kuva.....	4
3	KOTITYÖ JA SEN JAKAUTUMINEN.....	7
3.1	Kotityö ilmiönä	7
3.2	Kotityö ja ajankäyttötutkimukset.....	9
3.3	Kotityöt lapsiperheissä	11
3.4	Perhevapaat kotitöiden jaon määrittäjinä	13
4	KODIN METATYÖ.....	17
4.1	Kodin metatyön käsite.....	17
4.2	Kodin metatyö yhteiskunnallisella tasolla	20
4.3	Kodin metatyö perheen tasolla.....	21
4.4	Kodin metatyö yksilön tasolla.....	23
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
6.1	Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus.....	27
6.2	Puolistrukturoitu teemahaastattelu	28
6.3	Aineistonkeruu	30
6.4	Aineiston analyysi sisällönanalyysillä	31
7	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA.....	34
7.1	Isän näkökulma metatöiden jakautumiseen	34
7.1.1	Metatöiden jakaminen arjessa	34
7.1.2	Metatöiden jakautuminen	36
7.2	Metatyö ja tasa-arvo	39
7.2.1	Erilaiset vastuunjaot	39
7.2.2	Erilaiset perhevaiheet ja metatyö.....	41
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
9	LUOTETTAVUUS.....	53
10	POHDINTAA	56
	LÄHTEET.....	59

LIITTEET.....	63
LIITE 1. Tutkimuslupalomake	63
LIITE 2. Määritelmä metatyöstä haastattelun aluksi.....	65
LIITE 3. Haastattelurunko	66

1 Johdanto

Koti ja kodin arki on perhe-elämän keskiö. Arjen sujuvuus, arjen hyvinvointi ja toisaalta arjen haasteet heijastuvat arjen toiminnasta käsin elämän eri osa-alueisiin. Arjen hallinta lisää hyvinvointia ja siksi arjen hallinta nähdään tärkeänä taitona, johon kotitaloustiede pyrkii vastaamaan (Haverinen, 1996).

Tässä tutkimuksessa tutkin lapsiperheiden perhedynamiikkaan ja hyvinvointiin sitoutuvaa arjen metatyötä perheenisien kokemusmaailmasta käsin. Kodin metatyöt ja kotityöt liittyvät kiinteästi toisiinsa. Moni arjen toimi ruonvalmistuksesta päiväkodin valintaan edellyttää suunnittelua ja ennakointia (Daminger, 2019), jota tässä tutkimuksessa kutsun kodin metatyöksi. Metatyö-nimellä aihetta on aiemmin tutkinut Luukinen (2017) sosiologian maisterintutkielmassaan. Aihe esiintyy eri tutkimuksissa myös termeillä *mental work* (Walzer, 1996), *cognitive labor* (Daminger, 2019) sekä yleisemmällä tasolla suunnittelutyönä (mm. ajankäyttötutkimus).

Kotitöiden tutkimus on runsasta, mutta kodin metatyön tutkimus vähäisempää. Kotona tapahtuvan työn määrällinen tutkimus mittaa ajallisesti fyysisiin kotitöihin käytettyä aikaa ja ajankäytön jakautumista kodeissa (Tilastokeskus, 2022b). Vaikka metatyön tekemistä voi osittain mitata ajassa, on se toisaalta usein päällekkäistä toisten töiden kanssa (Daminger, 2019), jolloin sen määrällinen mittaaminen muuttuu haastavaksi. Lisäksi ajankäyttötutkimuksessa jää piiloon paljon erilaisia metatöiksi luokiteltavia töitä.

Näkymättömäksikin työksi kutsutun kodin metatyön tutkiminen laadullisin keinoin auttaa selvittämään sitä, mitä määrälliset ajankäyttötutkimukset eivät kerro. Laadullisen tutkimuksen keinoin voidaan selvittää yksilön kokemuksia kodin metatyöstä ilmiönä. Laadullinen tutkimus on aiemmin tutkinut metatöiden jakautumista vauvan syntymän yhteydessä (Walzer, 1996) sekä naisten ja miesten välisiä eroja (Daminger, 2019; Luukinen, 2017), jossa naiset näyttävät kantavan enemmän

vastuuta kodin metatyöstä. Vähäisessä metatyön tutkimuksessa naisten näkemys sukupuolittuneista sukupuolirooleista metatyön kohdalla ei anna kovinkaan paljon tilaa miesten näkemyksille. Koska perheenisät ovat yleisessä keskustelussa aliedustettuina, näen aiheelle tutkimustarvetta. Mediakeskustelussa (mm. Lehtinen, 2015) ja tutkimuksissa (mm. Sihto ym., 2018) vallitsee naisten näkemys naisten kuormittumisesta kodin töistä.

Tutkimusaiheeni on osa kotitaloustieteen perhetutkimuksen kenttää, sillä se koskee keskeisesti lapsiperheitä perheen jaksamisen ja hyvinvoinnin kautta. Kotitöiden jakautuminen lapsiperheissä on kiinnostanut minua pitkään. Kiinnostukseni tätä aihetta kohtaan on herännyt huomattuani, kuinka eri tavoin kotityöt jakaantuvat eri lapsiperheissä ja kuinka ne vaikuttavat parisuhteen hyvinvointiin, arjen kuormittavuuteen ja tasa-arvoisuuden kokemiseen parisuhteessa.

Rajaukseni lapsiperheisiin kumpuaa kiinnostuksestani perhe-elämään. Lapsen syntymä tuo paljon uutta vastuuta ja sitovaa työtä perheeseen, mullistaen perheen arkea ja ajankäyttöä. Lapsen syntymää seuraavat myös perhevapaat, joiden jakautuminen on Suomessa vielä vahvasti sukupuolittunutta. Perhevapaiden jakautuminen asettaa erilaisia raameja perheen käytäntöihin ja ennustavaa kotitöiden jakautumista perheen aikuisten kesken perhevapaiden jälkeen (Närvi & Salmi, 2019).

2 Arki lapsiperheessä

Elämä on suurelta osin arkea, jonka vuoksi arkea on käsitelty tutkimuksissa eri tieteenaloilla. Sosiologi Henri Lefebvre (1991) on määritellyt arkielämän kaiken toiminnan perustaksi. Vastavuoroisesti hän on todennut arjen liittyvän kaikkiin päivittäisiin toimintoihin. Kotitaloustieteilijä Liisa Haverisen (1996) mukaan arjen hallinta on kotitalouden toiminnan perimmäinen tavoite. Seuraavaksi avaan arjen olemusta ja lapsiperheen arkea tutkimusten avulla herättäen lukijan ajatuksia samalla metatyön, eli ajatus- ja suunnittelutyön, osuuteen arjen toimivuudessa ja hallinnassa.

2.1 Arjen kokonaisvaltaisuus

Arki on mielikuvissamme tuttua, toistuvaa ja viikkoja rytmittävää. Korvelan (2003) määrittelemänä arki on osa jokapäiväistä ja rutiininomaista tekemistä ja elämistä, joka samalla tuottaa arkea. Arjen määrittely ei näyttäydy tarkkarajaisena vaan varsin kokonaisvaltaisena osana jokapäiväistä elämää. Arki ei myöskään jää vain kodin seinien sisäpuolelle, vaan ulottuu yhteiskunnan eri toimiin kodin ja työn välillä (Tuomi-Gröhn, 2008). Lefebvren (1991) tiivistämänä arki ja arjen toiminnot kietoutuvat kaikkeen päivittäiseen tekemiseemme ja olemiseemme. Arkea ja arkielämää voidaankin tarkastella niin yhteiskunnan, perheen kuin yksilönkin näkökulmasta. Lisäksi se, miltä arki näyttää, on usein kulttuurisidonnaista ja kokonaisvaltaista.

Arjen ja kotitalouden toiminnan tutkimus on keskeinen osa kotitaloustieteen tutkimuskenttää, sillä arki käsitteenä koskettaa meitä kaikkia kokonaisvaltaisesti. Haverinen (1996) puhuu arjen holistisuudesta, jossa kotitalouden toimintaan liittyvät arjen hallinnan monimutkaiset ja samanaikaiset prosessit, jolloin arjen käsite kattaa alleen monimutkaiseksikin tulkittavan kokonaisuuden. Tuomi-Gröhn (2009) näkee arjen ihmisyyden perustana, jonka vuoksi arjen tutkiminen on erityisen arvokasta myös osana ihmisyyden ymmärtämistä. Arkea on tutkittu kotitaloustieteen lisäksi esimerkiksi sosiologian ja psykologian tieteenaloilla.

Arki nähdään perheen sisäisenä asiana, vaikka siihen vaikuttaakin moni perheen ulkopuolinen taho, kuten päivähoito, koulut, työ ja harrastukset (Korvela & Rönkä, 2014). Koska arki on jokapäiväistä, meitä ympäröivää, meidän tuottamaamme ja kokonaisvaltaista, sen ymmärtäminen pala palalta auttaa muodostamaan lopulta suurempaa kokonaiskäsitystä arjesta ja siihen vaikuttavista elementeistä ja toiminnoista. Arki muuttuu ajassa – arki on nyt erilaista kuin vuosikymmen tai vuosisata sitten ja tulee muuttumaan tulevaisuudessa, jonka vuoksi arjen jatkuva tutkimus on perusteltua.

Arjen holistisuudesta huolimatta, tai juuri sen takia, arjelle tarvitaan tukipiste. Voidaan ajatella, että koti on arjen keskiö, eräänlainen arjen levähdyspaikka, mutta kodin seinien sisäpuolella arjelle leimallisia piirteitä ovat arjen aikataulut ja koti-työt, aivan kuten ansiotyössä erilaiset työt aikatauluineen. Työpaikoilla vastuita jaetaan työtehtävittäin, ja esihenkilö kantaa vastuuta suuremmista kokonaisuuksista. Kodin metatyö on kotitöihin liittyvää ennakointi- ja suunnittelutyötä sekä vastuunkantoa (Daminger, 2019; Walzer, 1996).

Yhteiskuntamme koostuu sen yhteisöistä, kuten perheistä, ja niihin kuuluvista yksittäisistä kansalaisista. Perhe muodostuu toisiinsa vuorovaikutuksessa olevista perheenjäsenistä, joiden eläminen ja toiminta tähtäävät yhteiseen päämäärään (Haverinen, 1996). Perheet ovat aina osa yhteiskuntaa. Perheiden jokapäiväisen elämän tapahtumat heijastuvat yhteiskuntaamme tavalla tai toisella. Tästä syystä metatöiden tekeminen on tärkeä tutkimusaihe erityisesti lapsiperheissä.

2.2 Lapsiperheen arjen kuva

Tutkimukseni kohteena on lapsiperhe. Lapsiperhe-määritelmän täyttää perhe, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. Lapsiperheessä aikuisia voi olla Tilastokeskuksen mukaan yksi tai kaksi. Kahden aikuisen perheen aikuiset muodostavat avoliiton, avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen naisen ja miehen, naisen ja naisen tai miehen ja miehen välillä. Aikuisten sukupuolet voivat

perheessä olla lisäksi tämän Tilastokeskuksen määritelmän ulkopuolella, eli hyvin moninaiset.

Suomessa lapsiperheitä oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2021 lopussa yhteensä 553 613. Tässä tutkimuksessa haastattelen perheenisiä kahden aikuisen lapsiperheistä, joita kaikista perheistä oli 507 658. Vuonna 2021 lapsiperheiden keskimääräinen lapsiluku oli 1,83. Lapsiluku on pysynyt perheissä vakaana, vaikka lapsiperheiden kokonaismäärä on ollut laskussa. Lapsiperheistä 43 % oli yksilapsisia ja 39 % kaksilapsisia. Lapsiperheistä 18 % oli sellaisia, joissa oli vähintään kolme alaikäistä lasta. (Tilastokeskus, 2022.)

Lapsiperheessä perheen toiminta hajautuu arjessa kodin, työn, päiväkodin, koulun ja harrastusten välille (Miettinen & Rotkirch, 2012; Rönkä ym., 2009). Arjen voidaan ajatella olevan sopusoinnussa, kun se on ansiotyön, kotitöiden ja vapaaajan kannalta tasapainossa. Lapsiperheessä edellä mainittua tasapainoa voi olla vaikea saavuttaa, sillä lapset tarvitsevat huomiota, apua ja hoivaa eri tavoin, riippuen lasten ikätasosta. Arki sisältää yllätyksiä sekä monia päällekkäisiä toimintoja, jotka edellyttävät askareiden hoitamista ja päätösten tekemistä samanaikaisesti. (Haverinen, 1996.) Arki on syklistä eri toimintojen ja niiden välisten siirtymien välillä (Rönkä ym., 2009) eli arjen voi mieltää muodostuvan monista pienistä toiminnoista, joista siirrytään eteenpäin aina seuraavaan, joista muodostuu arjen kokonaisuus. Erilaiset rutiinit liittyvät vahvasti lapsiperheiden arkeen, ja perheiden arjen rytmit ja rutiinit pyörivät kellonaikojen ympärillä. Tiettyyn aikaan herätään, syödään, työskennellään ja harrastetaan. Rutiinit on tunnistettu tutkimuksessa tärkeiksi, sillä ne tuovat päiviin rytmiä ja tuovat tuttuutta ja turvaa lapsille. (Korvela, 2003; Rönkö ym., 2009; Kaartti & Korvela, 2014.)

Lapsiperheen elämää kuvatessa puhutaan usein ruuhkavuosista. Ruuhkavuosina työn ja perheen yhteensovittamista häiritsee ajoittain ajan riittämättömyyden tuntu ja päällekkäiset tehtävät. Perheenjäseniä pyörittävät yksilön, perheen ja yhteiskunnan tarpeet ja toisaalta kulttuuriset odotukset siitä, mihin aika tulisi kulloinkin käyttää. Ruuhkavuodet voidaan kokea negatiivisena ilmiönä, mutta aina kokemus ei ole tällainen; organisointitaidot ja perheen sisäinen yhteistyö auttavat

luovimaan kiireisessä elämänvaiheessa. (Kaartti & Korvela, 2014.) Perheissä tasapainoisen arjen sujumisen edellytys on yhteinen päämäärä, johon perheenjäsenet tähtäävät. Tasapainoiseksi koettu arki toimii perheen voimavarana. (Rönkä ym., 2009.)

Arjen sujuminen vaatii tietoa, ennakkointia ja suunnittelua. Haverinen (1996) on esittänyt kotitalouden toiminnan perimmäiseksi tehtäväksi arjen hallinnan. Haverisen väitöskirjassa näkökulma arjen hallinnan merkitykseen on toisaalta hyvin laaja ja filosofinen, mutta sen ajatus on sovellettavissa myös pienempiin kokonaisuuksiin. Kotitalouden toiminnan hän jakaa kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat toiminnan päämäärä, toimintaa ohjaava tieto ja toiminnassa syntyvä vuorovaikutus. Näitä voidaan tarkastella kolmella tasolla: arjen hallinta lähtee osaavasta tasosta, kehittyä taitavan tason kautta ymmärtävälle tasolle. Tasojen kehitys eri ulottuvuuksissa tukevat perheen inhimillistä hyvinvointia. Ymmärtävä taso vaatii tietotaitoa, kiinnostusta ja kokemusta arjen askareista. Mikäli arjen hallinnan mahdollistavissa tiedoissa on puutteita ja esimerkiksi kotitöihin liittyvän kokonaisuuden hahmottaminen ei onnistu, arjessa keskitytään kerrallaan vain yksittäiseen toimeen ja omien tarpeiden tyydyttämiseen, jolloin perheen hyvinvointi kärsii. (Haverinen, 1996.)

Ilman jonkinlaista hallintaa lapsiperheen arki olisikin helposti hyvin kuormittavaa. Lapsiperheessä varsinkin pienet lapset tarvitsevat hoivaa ja huomiota, ja erilaiset kotityöt sisältyvät päivittäiseen arkeen. Yhden tai useamman pienen lapsen perheessä kotitöiden tekeminen on helposti rytmitykseltään katkonaista. Lapsen akuutit tarpeet menevät kotitöiden edelle, jolloin kodin töihin käytetty aika keskeytyy ja pirstaloituu. (Miettinen, 2008.) Arki ja arjen sujuvuus kietoutuvat arjen suunnitteluun, ennakkointiin ja vuorovaikutukseen perheenjäsenten kesken. (Korvela, 2003.) Kahden aikuisen perheessä vallitsee usein tilanne, jossa toinen kantaa enemmän vastuuta perheessä ja toinen työelämässä (Rönkä ym., 2009). Perheen sisäinen vuorovaikutus tai sen puute on keskeisenä osana perheen arkea, sillä perheen sisäinen dynamiikka vaikuttaa arjen toimivuuteen, ja perheen aikuisten välisen suhteen toimivuus heijastuu kodin arkeen (Rönkä ym., 2009; Korvela, 2003).

3 Kotityö ja sen jakautuminen

Tämän tutkimuksen aiheena olevat kodin metatyöt ovat osa laajempaa kokonaisuutta. Ne liittyvät kiinteästi erilaisiin kotitöihin ja niiden jakamiseen perheessä. Tästä syystä tarkastelen kotitöitä ilmiönä. Nostan esiin aiemmasta tutkimuksesta löytyviä kotitöiden jakautumisen syitä lapsiperheessä, sitoen samalla kodin metatyötä kotitöiden tutkimuksen kenttään.

3.1 Kotityö ilmiönä

Lapsiperheen arki sisältää paljon kotona tehtäviä askareita ja lastenhoitoa, jotka sisältyvät kotityön määritelmään. *Kotityöt* ovatkin keskeinen osa arkeamme. Haverinen ja Saarilahti (2009) esittävät kotitöiden olemassaolon pohjautuvan aineellisiin ja henkisiin perustarpeisiimme. Heidän mukaansa ruoka, vaatteet ja puhtaus ovat selkeitä perustarpeitamme, joiden lisäksi turvallisuus, viihtyisyys, terveys, lepo, lasten kasvatus ja yhdessäolo määrittävät kodin arkea.

Kotitöitä voidaan tarkastella taloudellisesta näkökulmasta kotitaloudessa tapahtuvana työnä, joka tuottaa kotitaloudelle itselleen palveluita (Varjonen & Aalto, 2013). Kotitaloudessa tehtävät kotityöt, kuten siivous, ruoanlaitto ja pyykinpesu, ovat palkatonta kotitaloustyötä, joka ei sisälly kansantalouteen, mutta jonka arvon on mitattu olevan noin kolmannes bruttokansantuotteesta (Tilastokeskus, 2021; Varjonen & Aalto, 2013.) Tämä auttaa hahmottamaan, kuinka merkittävä aika kotona tehtäviin kotitöihin kuluu arjessa. Keskimääräinen kotitöihin käytettävä aika on Tilastokeskuksen (2022b) mukaan noin kolme tuntia päivittäin. Naiset käyttävät tilastoidusti kotitöihin aikaa miehiä enemmän. Ylipäätään kotitöiden määrä vaihtelee perheissä muun muassa perheen pääluvun ja asunnon koon mukaan (Miettinen, 2008). Jos jokin kotityö koetaan aikaa vievänä, raskaana ja uuvuttavana, se on mahdollista teettää kodin ulkopuolisella palveluntarjoajalla, kuten siivousalan ammattilaisella tai autoliikkeessä renkaidenvaihtopalveluna. Kotityön yhtenä määritelmänä voidaankin käyttää sitä, että kotityö on myös ulkoistettavissa (Varjonen, Aalto & Leskinen, 2005).

Ei ole itsestään selvää, mitkä kaikki kodin askareet luetaan kotitöiden määrittelyyn kuuluviksi. Apua kotitöiden määrittelyyn löytyy Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksesta, joka tutkii kotitalouksien ajankäyttöä muun muassa kotitöiden osalta. Kotityöt on jaoteltu ajankäyttötutkimuksissa kotitaloustöihin (siivous, pyykkihuolto, ruoanlaitto), huoltotöihin (mm. remontit ja pihanhoito), muihin kotitöihin (mm. asioiden järjestely, suunnittelu), lastenhoitoon, ostoksiin ja asiointiin sekä kotitöihin liittyviin matkoihin (Varjonen ym., 2005). *Kotitaloustyö* on kotityön rinnakkaiskäsite. Blosserin ja Reisen (1975) kotitaloustöiden jaottelutavassa (Miettinen, 2008) jako tehdään kotitalouden taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tehtäviin. Blosserin ja Reisen jaottelu pureutuu ajankäyttötutkimusta syvällisemmin kotitöiden ympärillä oleviin toimiin, kuten kotitalouden ajanhallintaan, talouden pyörittämiseen, kotitaloutta ympäröivään arvomaailmaan kasvuun sekä kotitalouden lapsia sosiaalistavaan merkitykseen.

Kotitalouksissa voidaan nähdä tapahtuvan kirjava joukko merkittävää työtä, joka on osin näkyvää, mutta osin näkymätöntä. Tämän tutkielman keskeinen käsite *metatyö* koostuu arjen suunnittelusta ja ennakoivasta järjestelystä (Daminger, 2009; Walzer, 1996). Sen mittaaminen on haastavaa, sillä sitä tehdään usein päällekkäin muiden, rutiininomaisten kotitöiden kanssa, joka tekee siitä osin näkymätöntä niin arjessa kuin tilastollisestikin. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen jaottelun ”muut kotityöt”-kategoriaan luettava asioiden järjestelyyn ja suunnitteluun käytettävä aika on vaikeasti mitattavissa, mikä on tunnistettu kirjallisuudessa (mm. Miettinen, 2008), eikä niihin käytettävästä ajasta siten saada todellista kuvaa.

Kotitöiden voidaan ajatella olevan luonteeltaan toisaalta kuormittavia ja toisaalta mieltä virkistäviä. Kuten Aulanko (2009) luonnehtii, työ koetaan yleisesti levon ja vapaa-ajan vastakohtana. Kuten ansiotyö, myös kotityöt voidaan kokea ansiotyön lailla työllistävinä tai jopa hyvin uuvuttavina. Toisaalta kotityöt voivat tuottaa myös iloa ja tyydytystä. Kodeissa monen kotityön teon tulos on heti nähtävissä, kuten esimerkiksi lattiapintojen siisteys imuroinnin jälkeen. Tämä lisää työn palkitsevuutta, kuten Miettinenkin (2008) toteaa. Toisaalta työ on suurelta osin päivittäin tai viikoittain toistuvaa, mikä laskee työn innostavuutta. Aulanko (2009) tuo

esiin työn luonteen vanhan jaottelun kahden erilaisen työn käsitteen kautta, joita ovat *labor* ja *opus*. *Labor* merkitsee raskasta, monotonista, huonosti arvostettua ja yksinäistä työtä, jonka vastakohtana *opus* taas on merkitykseltään vaihtelevaa, monipuolista ja mieltä rikastavaa työtä. Kotityössä on nähtävissä kumpaakin näistä. Yksittäinen kotityö ei ole mustavalkoisesti jompaankumpaan ryhmään kuuluvaa, ja lisäksi kokemus työn kuormittavuudesta tai miellyttävyydestä on aina yksilöllinen. Lisäksi Miettinen (2008) pohtii joihinkin toimiin liittyviä kotiyön rajautumisen haasteita, sillä osa kotitöistä, kuten pihan hoito tai auton huolto, saa harrastuksen piirteitä.

Kotitöiden tekemiseen liittyy vahvasti työn organisointitaito. Aikaamme leimaa kiireisyys ja ajan puute, jolloin kotitöiden teko vaatii myös ajankäytön hallintaa. Aulangon (2009) mukaan kotitalouden hallinnan tunne vähentää tunnetta kotitöiden kuormittavuudesta. Myös Haverinen ja Saarilahti (2014) näkevät kotityöt osana arjen hallintaa. Arjen hallinnan käsite taas viittaa kotitalouden toiminnan tavoitteeseen (Haverinen, 2003). Arjen hallinta on vuorovaikutuksellista, ja kotitöitä tehdään yhteisen hyvän, toimivan arjen, eteen. Arjen hallinnan vuorovaikutellisuus on avainasemassa siinä, minkälainen työnjako kotitaloudessa tehdään, kuinka toteutuneen työnjaon tasa-arvo koetaan ja kuinka tämä vaikuttaa perheen hyvinvointiin. Kotitalouden jäsenten kommunikointi kotitöistä ehkäisee ristiriitoja ja lisää hyvinvointia, mihin palaamme myöhemmin tässä tutkielmassa.

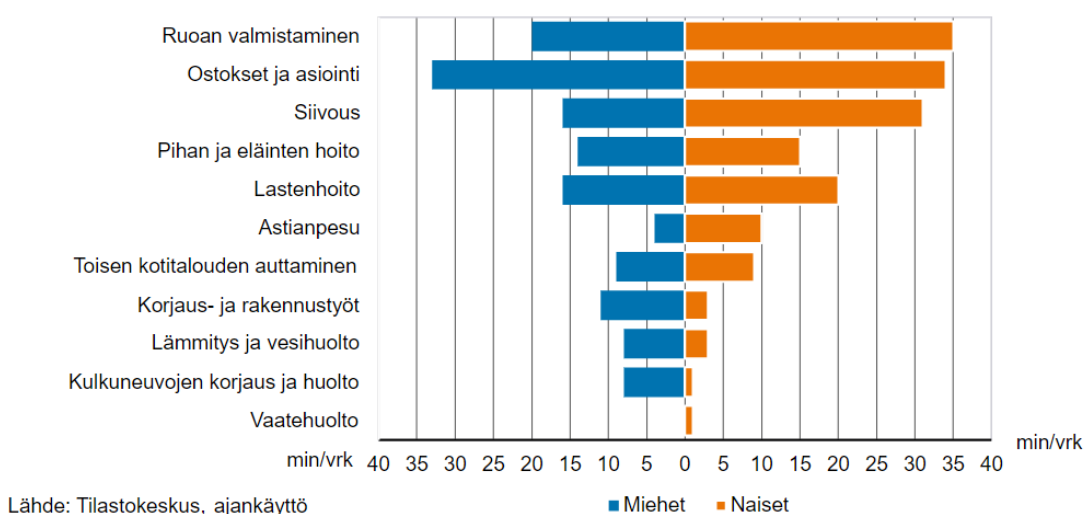
3.2 Kotityö ja ajankäyttötutkimukset

Tässä kappaleessa selvitän kotitöiden jakautumista eri tilastojen kautta. Kotitöiden tehtävien jakoa voidaan pitää osin sukupuolittuneena. Ajankäyttötutkimuksen mukaan kotitöitä tehdään keskimäärin noin kolme tuntia päivässä. Naiset tekevät kotitöitä päivittäin 37 minuuttia enemmän kuin miehet. Kotitöiden teon sukupuolittuneisuus on näkynyt ajankäyttötutkimuksessa koko sen 40-vuotisen historian ajan, mutta ero naisten ja miesten tekemien kotitöiden välillä on pienentynyt ajan saatossa. Edellisten noin neljänkymmenen vuoden aikana miesten koti-

töihin käyttämä aika on kasvanut ja miehet ovatkin lisänneet erityisesti lastenhoitoon käyttämäänsä aikaa. Naisten kotitöihin käyttämä aika taas on vähentynyt, jolloin ero on kaventunut molemmin puolin. Aikaa on vähennetty eniten ruoanlaittoon sekä asiointiin ja ostoksiin käytetystä ajasta. (Tilastokeskus, 2022b.) Kokonaisuudessaan kotitöihin käytettävä aika on vähentynyt muutaman vuosikymmenen aikana reilusti, noin puolella tunnilla päivää kohti. Ansiotyön ulkopuolelle jäävästä vapaa-ajasta käytetään huomattava osa kotitöiden tekemiseen, naisilla hieman alle kolmasosa ja miehillä noin viidesosa ajasta. Vapaapäivänä kotitöihin käytettävä aika on vielä tätä suurempi. (Miettinen & Rotkirch, 2012.) Ajankäyttö- tutkimuksen aineistona käytetään kyselyä, johon vastaajat täyttävät itsearvioituja kunkin kotityön suorittamiseen käyttämiään aikamääriä. Tämä saattaa siten vääristää tutkimustuloksia.

Perhebarometrin 2011 mukaan kotitöihin käytetään vuorokaudessa vähimmilläänkin aikaa noin kaksi tuntia. Tähän matalimpaan aikahaarukkaan yltyvät miehet, joilla ei ole lapsia tai joiden lapset ovat alle kuusivuotiaita. Toisessa ääripäässä ovat lapsiperheiden äidit, jotka eivät ole työelämässä. Heillä kotitöihin kuluu aikaa hieman alle neljä tuntia päivittäin. (Miettinen & Rotkirch, 2012.)

Miesten ja naisten kotitöihin käyttämä aika 2020–2021, 10 vuotta täyttäneet

Kuvio 1. Miesten ja naisten kotitöihin käyttämän aika 2020–2021, 10 vuotta täyttäneet. Tilastokeskus.

Vuosina 2020–2021 Tilastokeskuksen mittauksissa kotitöiden sukupuolittuneisuus näkyi osassa kotitöistä yhä selvästi. Ostokset ja asiointi, pihan ja eläinten hoito sekä toisen kotitalouden auttamiseen käytetty aika jakautui miesten ja naisten kesken tasaisesti. Lastenhoitoon osallistuvat molemmat, naiset kuitenkin hie- man miehiä enemmän. Enemmän naisten töitä näyttivät olevan ruoanlaitto, sii- vous ja astioiden pesu. Vaatehuoltoon käytetty aika on tässä tilastoinnissa hyvin pieni, mutta se näyttäisi jäävän naisten tehtäväksi. Miehet osallistuivat myös ruo- anlaittoon päivittäin 20 minuutin verran, mutta naisilla siihen kului aikaa liki kak- sinkertaisesti, 35 minuuttia. Miesten töitä näyttivät tilaston mukaan olevan kor- jaus- ja rakennustyöt, lämmitykseen ja vesihuoltoon liittyvät työt sekä kulkuneu- vujen korjaus- ja huoltotyöt. (Tilastokeskus, 2022b.) Näitä töitä on kutsuttu arki- puheessa miesten töiksi. Nimitys ei johda harhaan, sillä ensinnäkin niissä suku- puolittuneisuus näkyy selkeimmin, ja toiseksi naisten osuus näissä töissä on py- synyt vähäisyydessäänkin vakiona vuosikymmenten saatossa.

Eurostatin kansainvälisessä mittauksessa vuosien 2008–2015 välillä naiset näyt- tävät kaikissa 18 maassa tekevän eniten kotitöitä. Suomalaismiehet osallistuvat kotitöihin verrattain hyvin. Eurostatin tilastoissa Pohjoismaita edustivat Norja ja Suomi, joissa miesten osallistuminen ruoanlaittoon oli mittauksen kärkisijoilla. (Eurostat, n.d.)

3.3 Kotityöt lapsiperheissä

Jokaisessa perheessä kotityöt jakautuvat eri tavoin, riippuen kunkin perheen si- sällä tehdyistä vastuiden ja tehtävien jaosta.

Keskeisin tekijä kotitöiden jakautumisessa näyttää olevan sukupuoli. Miittisen (2008) mukaan tasa-arvo naisten ja miesten välillä on nähty Suomessa perintei- sestä koulutuksen, työelämän ja palkkauksen kysymyksenä. On ymmärrettävää, että tasa-arvoa odotetaan muissakin yhteyksissä, kuten perheen ja kotitalouden sisäisessä työnjaossa. Kuitenkin esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriön tasa- arvobarometrin 2017 tuloksissa tasa-arvoisuus näkyi perheissä enemmän meno-

jen kuin kotitöiden jakamisessa (Närvi & Salmi, 2019). Kotitöiden tasa-arvon hitaaseen kehitykseen voidaan etsiä osaltaan syitä historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Yhteiskuntamme kehitys on ollut nopeaa kahden viime vuosisadan aikana. Agraariyhteiskunnan teollistuminen ja kaupungistuminen ovat muuttaneet perheiden arkea, kun työssäkäynti on suuntautunut kodin ulkopuolelle. Samalla työn merkitys on muuttunut oman talouden piirissä pyörimisestä kodin ulkopuolelta tulevaan palkanmaksuun, jolla kodin taloutta pyöritetään. Haverisen ja Saarilahden (2009) mukaan arkemme tarpeita ovat muokanneet juuri muun muassa ruokatuotannon teollistuminen, teknologia ja työelämän muutokset. Miettinen (2008) näkee juuri naisten työssäkäynnin yleistymisen 1960–70-luvuilla muokanneen vahvasti kotien arkea.

Käsitykset vuosikymmeniä sitten vallinneista naisten ja miesten työnjaoista heijastuvat yhä nykypäivään. Tasa-arvon tarkastelu kodin sisäpuolella saattaakin herättää huomaamaan, että kotityöt jakautuvat perheissä osittain yhä hyvin sukupuolittuneesti, kuten ajankäyttötutkimuksesta (Tilastokeskus, 2022b) ilmenee. Lainiala ja Säävälä (2012) ovat tutkineet kaksikulttuurisia avioliittoja. Tutkimuksessa ilmenee, että kotitöiden jakautumisessa korostuvat erityisesti erot lapsuudenkodin arvoissa, asenteissa, rooleissa ja ihanteissa, jotka istuvat meissä kaikissa tiukasti. Samojen tekijöiden voidaan ajatella ilmenevän myös kahden saman kulttuurin edustajan liitossa. Kotitöitä jaetaan perheissä puolisoiden oman kiinnostuksen ja halun mukaan (Miettinen, 2008), jolloin puolisoiden omat vahvuudet määrittävät osaltaan valintaa. Vahvuudet taas juontavat juurensa usein kotikasvatuksesta eli siitä, millaiset kotityöt ovat käyneet tutuiksi. Tässä periytyneet käsitykset sukupuolirooleista helposti toisintavat itseään sukupolvelta toiselle.

Yksi kriteeri kotitöiden jakamiseen perheissä näyttää olevan kuormituksen jakaminen tasaisesti. Tilastojen mukaan naiset tekevät kotitöitä enemmän, mutta kokonaistyöaika, eli kotityön ja ansiotyön yhteissummaa tutkiessa miesten ja naisten välillä ei näytä olevan eroa. Ansio- ja kotityön kokonaisaika oli vuosina 2020–2021 ensimmäistä kertaa ajankäyttötutkimuksen 40-vuotisen historian aikana miehillä ja naisilla samansuuruinen. (Tilastokeskus, 2022b.) Kahden aikuisen lapsiperhettä ajatellen moni askare tehdään myös sen perusteella, kumpi perheen

aikuisista on paikalla ja kummalla on sillä hetkellä aikaa (Miettinen, 2008). Joisain elämäntilanteissa kotona vietetty aika korostuu, kuten perhevapailla tai työttömänä ollessa. Tällöin työelämässä oleva voi tuntea, että hän voi keskittyä ansiotyöhön ja kotona oleva puoliso kotitöihin.

3.4 Perhevapaat kotitöiden jaon määrittäjinä

Ansiotyö ollut jo pitkään sekä miehelle että naiselle mahdollinen (Miettinen, 2008). Kun perheeseen syntyy lapsi, miehet ovat perinteisesti jatkaneet ansiotyössä ja naiset ovat jääneet kotiin hoitamaan lasta. Lammi-Taskula ja Salmi (2014) ovat huomanneet, että kotitöiden jako perheissä näyttää olevan tasanaisempaa ennen lapsen syntymää kuin sen jälkeen. Närvin ja Salmen (2019) mukaan vastuu kotitaloustöiden kokonaisuudesta kasautuu naisille erityisesti lapsiperheissä. Syynä tähän näyttävät olevan puolisoitten työelämään osallistumisen erot sekä kulttuuriset näkemykset naisten ja miesten vastuista. Perhevapaat liittyvätkin kiinteästi kotitöiden tasa-arvoiseen jakautumiseen, sillä vanhempien epätasaisesti jakamat perhevapaat ja vastuu lapsenhoidosta vaikuttavat monesti epätasaiseen vastuunjakoon muistakin kotitöistä. Lapsen kanssa kotona oleva vanhempi joutuu käytännössä ottamaan kokonaisvastuun kotitöistä uudessa elämäntilanteessa. Närvin ja Salmen (2019) mukaan pikkulapsiperhevaiheessa muodostunut kotitöiden jakautuminen vanhempien kesken vakiintuu ja säilyy herkästi samanlaisena myös lasten kasvaessa. Heidän mukaansa näyttää kuitenkin siltä, että miesten kokonaisvastuun kanto kotitöistä on vähäisempää silloinkin, jos mies on kotona lapsen kanssa. Tilanteessa, jossa perheen molempien aikuiset osallistuvat tasaveroisesti työelämään, kotitöiden epätasapainoinen jakautuminen ei edusta tasa-arvokäsitystä.

Lapsen syntymä perheeseen katkaisee luonnollisesti äidin työssäkäynnin hetkeksi. Äitiysloman, vanhempainvapaan sekä hoitovapaan seurauksena suuri osa naisista palaa työmarkkinoille lapsen syntymän jälkeen lapsen ollessa noin 1,5–2,5-vuotias (Miettinen, 2008). Miettisen mukaan valtaosa äideistä käyttää äitiysvapaan ja vanhempainvapaan, jonka vahvistaa myös Kelan tilasto. Vuonna 2022 isät käyttivät vain 12,2 % vanhempainpäivärahapäivistä (Kela, 2024). Miettinen

(2008) nostaa esiin, että isien käyttämät vapaat ovat hyvin lyhyitä. Vaikka vanhempainvapaata ja hoitovapaata on ollut mahdollista jakaa perheessä myös isälle, ne on valtaosassa perheitä käyttänyt lapsen äiti. Yhteydessä tähän näyttävät olevan perheen tulot sekä vanhempien ikä ja koulutusaste. Närvin (2018) mukaan lapsen äidin kanssa parisuhteessa asuvat isät pitävät pidempiä perhevapaita todennäköisemmin, mikäli perheen koulutustaso ja toimeentulo ovat hyvällä tasolla, sekä kun isä oli keskimäärin yli 35-vuotias. Työelämän joustamattomuus näkyi sekä Närvin että Eerolan ym. (2019) tutkimuksissa kerättyjen isien kokemuksissa perhevapaiden käytöstä. Työelämä koetaan velvoittavana ja toisinaan poissaolo töistä koetaan hankalana ja töihin paluu kuormittavana, mikäli työt eivät olleet edistyneet vaan ennemmin kasaantuneet perhevapailloin aikana. Ristiriitaista oli, että samanlaista vaikeutta ei nähty Närvin (2018) aineistossa äidin työn kanssa äitiyslomalle jäädessä. Tästä voidaan päätellä, että työelämän kulttuuriset käsitykset perhevapaista vaativat päivitystä, kuten myös Närvi (2018) sekä Pedulla ja Thébaud (2015) tuovat ilmi.

Eerolan ym. (2019) tutkimuksen mukaan isät jäivät perhevapaille pitääkseen loma töistään ja toisaalta mahdollistaakseen äidille töihin paluun tai opiskelun. Isät kokivat myös halua huolehtia henkilökohtaisesti lapsistaan. Isät tosin kokivat perhevapaajärjestelmän joustamattomaksi ja monimutkaiseksi. Koska työelämän koetaan vaikeuttavan isien osallistumista perhevapaille, Bünning (2020) kiinnostui tutkimaan, kuinka osa-aikatyö vaikuttaa isien lastenhoitoon ja kotitöihin osallistumiseen. Tutkimus tehtiin Saksassa, mutta osa-aikatyö on Suomessakin mahdollista alle 3-vuotiaan sekä ensimmäisellä ja toisella luokalla olevan lapsen vanhemmalle osittaisen hoitorahan muodossa (Kela, 2023). Bünning (2020) oli kiinnostunut siitä, kuinka osa-aikatyöskentely vaikuttaisi palkattoman kotityön tekemiseen, ja miten osa-aikatyöjakson päättymisen ja kokopäivätyöhön palaaminen vaikuttaisi mahdolliseen saavutettuun muutokseen. Isien palattua kokopäivätyöhön heidän osallistumisensa lastenhoitoon ja kotitöihin väheni jälleen merkittävästi, vaikka osa-aikatyö hetkellisesti lisäsi molempia. Kuitenkin ne isät, joiden puoliso oli kokopäivätyössä, säilyttivät osan kasvattamastaan panoksesta kotitöihin.

Yleisessä keskustelussa äidin suuren osuuden perhevapaista nähdään johtuvan muun muassa naisten ja miesten palkkaeroista, joka näkyi myös Närvin (2018) tutkimuksessa. Perheen taloustilanne ratkaisee osittain perhevapaiden jakautumisen, tai ainakin sitä käytetään hyvänä perusteena jaolle. Perhevapaiden hyvästä pituudesta on perheissä usein jokin käsitys tai ihanne, johon pyritään ja joka määrittää perhevapaiden jakoa. Järjestelyä miettiessä otetaan huomioon perheen taloudellisen tilanteen muutos silloin, kun vanhempi jää pois työstä pitkäksi aikaa. Puolisoiden välinen kotitöiden jako voisi siis olla tästä näkökulmasta tasa-arvoisempaa, mikäli heidän osallistumisensa palkkatyöhön olisi tasaveroista. Lisäksi naisten ja miesten palkkauksen epätasa-arvo vaikuttaa perheiden päätöksiin ja välillisesti esimerkiksi naisten urakehitykseen ja joissain tapauksissa taloudelliseen riippuvuuteen puolisoista.

Suomessa 1.8.2022 voimaan tullut perhevapaaudistus tähtää muun muassa naisten ja miesten tasa-arvoisempaan asemaan niin työmarkkinoilla kuin vanhempanakin. Tähän on pyritty muokkaamalla perhevapaita siten, että perheellä on enemmän vapautta jakaa vanhempainvapaita tasaisesti molemmille vanhemmille, sukupuolesta tai perhemuodosta riippumatta. (STM, 2022.) Aika näyttää, kuinka muutos otetaan vastaan ja kuinka se muokkaa työ- ja perhe-elämää. Närvi (2008) tulkitsee, että äidin kotiin jääminen lapsen syntymän jälkeen koetaan yhteiskunnassamme itsestäänselvyytenä. Tässä valossa muutos tulee todennäköisesti olemaan hidasta, sillä se vaatii kulttuurista muutosta. Suomen perhevapaaudistuksen on puhuttu ottavan mallia Ruotsista, jossa maan perhepoliittiset ratkaisut ovat lisänneet miesten osuutta perhevapaisiin merkittävästi. Perhevapaaudistuksen vaikuttavuudesta on vielä aikaista vetää johtopäätöksiä näin puolitoista vuotta uudistuksen jälkeen.

Jos ajatus naisten kotiin jäämisestä ja kotitöiden hoitamisesta on osa kulttuurisia käsityksiä, samat käsitykset näkyvät myös miesten maailmassa, jossa sukupuoliset odotukset rajoittavat perheenisän elämää. Miesten osallistumista perhevapaille rajoittaa poliittisten päätösten ja työpaikoilla vallitsevien kulttuuristen käytänteiden lisäksi käsitys miehen maskuliinisesta mallista perheen elättäjänä, vaikka nykyään nuorten aikuisten tavoitteena onkin tasaveroinen kumppanuus.

(Eerola ym., 2019; Pedulla & Thébaud, 2015.) Koska yhteiskuntamme ja asuminen ovat kokeneet suuria muutoksia vuosikymmenien saatossa, sukupuolittunut työnjako ja stereotyyppien toisintaminen soveltuvat huonosti nyky-yhteiskuntaan, jossa naisten ja miesten tasa-arvoerot ovat kaventuneet. Ne ovat silti yhä olemassa ja muutos vie aina aikaa.

4 Kodin metatyö

Kotona arjen sujumiseen liittyy paljon näkymätöntä työtä. Tätä kodeissa tapahtuvaa ajattelu-, ennakointi- ja suunnittelutyötä kutsun tässä tutkimuksessa kodin metatyöksi. Sitä on tutkittu vielä verrattain vähän ja hajanaisesti, ja eri tutkimuksissa siitä puhutaan eri käsitteillä. Kodin metatyö liittyy vahvasti kotitöihin, jolloin ne kulkevat kodin arjessa käsi kädessä.

4.1 Kodin metatyön käsite

Kotona, arkielämän yhteydessä tapahtuvan metatyön termin lanseerasi ja meta-töiden olemassaolon toi suurempaan tietoisuuteen toimittaja Jenny Lehtinen vuonna 2015 kolumnissaan ”Metatyö räjäyttää äidin pään!”, joka keskittyy perheenäidin näkemykseen arjen kuormittavuudesta (Lehtinen, 2015). Niin tutkimuksista kuin Lehtisen kolumnin julkaisusta virinnyt keskustelu eri kanavilla tiivistää metatyön olevan valmistelevaa, ennakoivaa, organisoivaa, suunnittelevaa ja suurimmaksi osaksi ikään kuin näkymätöntä vastuunkantoa.

Tässä tutkielmassa käyttämäni *kodin metatyön* määritelmä ei ole vakiintunut. Suomen kielikeskuksen julkaisussa meta- etuliitteen merkityksen esitetään viittaavan lyhyesti sanoen yksityiskohtaista yleisempään tasoon eri yhteyksissä. Metatyö tapahtuu usein itse työtä ennen tai sen jälkeen. (Pirkola, 2017.)

Taulukko 1. Kodin metatyön käsitteitä eri tutkimuksissa.

Daminger, 2019	cognitive labor
Luukinen, 2017	metakotityö
Walzer, 1996	mental work

Daminger (2019) erottaa fyysisestä kotityöstä ei-fyysisen työn käsitteellä *cognitive labor*, kognitiivinen työ. Daminger kuvailee kognitiivisen työn käsittävän neljä eri vaihetta: tarpeiden ennakoinnin, vaihtoehtojen punnitsemisen ennakoinnilla

tunnistetun tarpeen ratkaisemiseksi, sitä seuraavan päätösten tekemisen ja päätöksistä seuraavan edistyksen seurannan. Nämä askareet huomioiden niiden tekijää voi nimittää kodin projektipäälliköksi, kuten Daminger tutkimuksessaan mainitsee. Daminger kuvaa kodin kognitiivisesta työskentelyä esiintyvän kirjallisuudessa palasina siellä täällä fyysistä kotityötä mittaavissa tutkimuksissa, mikä vahvistaa kognitiivisen työn yleisyyttä, mutta sen kokoavan tutkimuksen puutetta. Lisäksi hänen tutkimuksensa osoittaa, että kognitiivinen työ on sukupuolittunutta naisten ottaessa enemmän vastuuta kodin kognitiivisesta työstä.

Yhdysvaltalainen perhetutkija Susan Walzer (1996) tutki jo hieman vanhemmassa tutkimuksessaan kodeissa tapahtuvaa ajatustyötä käsitteellä *mental work*. Tutkimuksen kohteena oli lapsen syntymän jälkeinen, vauvasta huolehtimiseen liittyvä ajatustyö. Walzer jakoi ajatustyön kolmeen toisiinsa limittyvään osa-alueeseen. Osa-alueista ensimmäinen liittyy lapsesta huolehtimiseen, kuten lapsen muuttuvien tarpeiden ennakointiin tai neuvola-aikojen varaamiseen. Toinen osa-alue liittyy tiedon prosessointiin, sillä lapsen kasvatukseen liittyy paljon omaksuttavaa uutta tietoa, joka tulee paitsi omaksua myös välittää kahden vanhemman perheessä lapsen toiselle vanhemmalle. Kolmanneksi kodin työnjako kaipaa organisointia, kuten kotitöiden tarpeen huomaamista ja kotitöiden teon organisointia.

Sosiologian opinnäytetyössään Luukinen (2017) huomasi kotiin liittyvän metatyon tutkimuksen hajanaisuuden ja puutteellisuuden ja loi sosiologisen käsitteen *metakotityö*. Luukinen nostaa tärkeäksi ymmärtää kodin töiden sukupuolittumisen ja toisaalta sen, että miehet ovat alkaneet osallistua yhä enemmän kodin töihin. Kuitenkin hän näkee, että metakotityö ei ole alkanut jakautua yhtä tasaisesti. Hänen aineistossaan näkyy metakotitöiden vastuun vahva sukupuolittuminen. Hän korostaa metakotityön tärkeyttä, sillä se sujuvoittaa arkea ja auttaa muun muassa aikatauluissa pysymistä perhearjessa. Luukisen tutkimuksen avulla voi ymmärtää hyvin sitä, millaisia metakotitöitä erilaiset arkiset askareet oikein sisältävät.

Tavalliseksi mielletyn kotityön ja metatyön rajapinta saattaa olla häilyvä. On kuitenkin selvää, että lapsiperheessä metatyötä on. Pikkulapsiperheessä se linkittyy pitkälti pienten lasten kyvyttömyyteen kantaa vastuuta omista toimistaan ja tarpeistaan. Juuri lapsiperheessä metatyö kasaantuu sille, joka kantaa kokonaisvastuuta kodista ja lapsien tarpeista. Useiden tutkimusten (mm. Närvi ja Salmi, 2019) mukaan kokonaisvastuu säännöllisistä kotitöistä lepää useimmiten naisen harteilla. Luukinen (2017) esittää kotitöiden olevan naistapaisia, sillä historiallisesti hyvin hoidettu koti on määritellyt naisen arvon, ja naiset ovat omaksuneet kodin metatyön tekemisen ja osaavat sen. Damingerin (2019) ja Walzerin (1996) mukaan kodin metatyö jää lapsiperheissä usein perheen äidin huolehdittavaksi. Lasten syntymän mukanaan tuoma metatyö liittyy kasvavan lapsen alati vaihtuvaan vaatetarpeeseen, neuvola- ja hammaslääkärikäynteihin sekä muihin järjesteltäviin asioihin. Lapsen kasvaessa metatyö muuttua osin muotoaan ja liittyy yhä enemmän harrastuksiin ja ystävyysuhteiden tukemiseen.

Kuten Daminger (2019) toteaa, moni perheen arjen toimi ruonvalmistuksesta päiväkodin valintaan edellyttää suunnittelua ja ennakointia. Ennen ruoanvalmistusta ateria on suunniteltava, mahdolliset allergiat muistettava ja otettava huomioon. Itse ruoanlaittoa ennakoiva kaupassa käynti tulee suunnitella, organisoida ja ajoittaa. Pyykinpesun kohdalla metatyö on ajattelutyötä siitä, milloin pyykki pestään, mitä materiaaleja pestään, mitä pesuainetta koneeseen laitetaan sekä pesun aikataulutusta ja huolehtimista siitä, milloin pesty pyykki kuivataan. Perheen arjen sujuvuuden vuoksi on hyvä hahmottaa päivittäisten ja viikoittaisten toimien lisäksi erilaisia elämään ja vuodenkiertoon liittyviä arjen tarpeita, kuten auton katsastus tai lapsen neuvola, harrastusilmoittautumisen ajankohdat tai joulun ympärillä pyörivät askareet.

Metatyön määritelmä eri yhteyksissä ei siten ole yksioikoista tai tarkkarajaista. Voidaan ajatella, että ruoanlaitto on vain ruoanlaittoa, mutta tosiasiasa sen ympärillä tapahtuu paljon ajattelu-, organisointi- ja suunnittelutyötä, joka voi tuntua arjessa kuormittavalta ruoanlaiton toistuvan luonteen vuoksi. Toisaalta kotityön toistuvuus helpottaa sen suorittamista monen kotityön rutiiniksi muodostumisen vuoksi (Aulanko, 2009; Miettinen, 2008). Tällöin kotityöt tulevat osaksi arkea ja tekevät kodin metatyöpuolesta näkymätöntä.

4.2 Kodin metatyö yhteiskunnallisella tasolla

Arki ei ole irrallista muusta yhteiskunnasta, vaan arki rakentuu eri yhteiskunnan tasoilla (Tuomi-Gröhn, 2008; Haverinen, 1996). Yhteiskunnalliset päätökset ja työelämän rajat vaikuttavat osaltaan siihen, miten arkea sujuvoittava kodin metatyö rakentuu perheissä.

Kuten on todettua, metatyö on kiinteästi yhteydessä eri kotitöihin. Kodin metatöiden jakautuminen on siten kiinni perheen sisäisestä kotitöiden jakautumisesta. Yhteiskunnallisella tasolla tehdyt ajankäyttötutkimukset antavat osviittaa siitä, miten arjessa kotitöihin käytetty aika jakaantuu perheen sisällä. Nämä tutkimustulokset taas ohjaavat yhtenä osana poliittista päätöksentekoa.

Suomen perhevapaapolitiikkaa on elokuussa 2022 uudistettu. Uudistus tähtää muun muassa naisten ja miesten tasa-arvoisempaan asemaan työmarkkinoilla ja vanhempana. Tähän on pyritty muokkaamalla perhevapaita antaen perheille vapautta jakaa vanhempainvapaita haluamallaan tavalla. (STM, 2022.) Aiemman tutkimuksen mukaan perhevapaat ovat jakautuneet hyvin sukupuolittuneesti (mm. Närvi, 2018). Närvi & Salmi (2019) ovat tunnistaneeet tutkimuksessaan, että perhevapaiden jakautuminen vaikuttaa vahvasti kotitöiden jakautumiseen pikkulapsiperheissä. Perhevapaiden aikana kokonaisvastuu kotitöistä jää kotona lapsen tai lapsien kanssa olevalle, mikä näyttäisi ennustavan sitä, kuinka kotitöiden jako perheessä vakiintuu tuleviksi vuosiksi. Luukinen (2017) puhuu kotitöiden ja kodin metatöiden naistapaisuudesta, eli siitä, kuinka naisille on kertynyt enemmän osaamista kotitöistä ja perinteisesti kodin työt on nähty naisille sopiviksi. Perhevapaiden sukupuolittuminen vahvistaa osaltaan tätä naistapaisuutta. Päävastuu kotitöistä tarkoittaa päävastuuta kodin metatöistä. Se, miten yhteiskunta mahdollistaa tai rajoittaa päätöksillään yksilön tai perheen elämää, vaikuttaa kodin metatöiden jakoon.

Ajankäyttötutkimus antaa arvokasta tietoa perheiden ajankäytöstä. Ajankäyttötutkimusten kotitöiden jaottelussa eroteltu asioiden järjestely- ja suunnittelutyö (Varjonen ym., 2005) on metatyöksi mielleltävää. Metatyön määrä on luonteeltaan pirstaleista, ei-fyysistä ja näkymätöntä, jolloin sen todellinen määrä on vaikeasti

mitattavissa. Ajankäyttötutkimusten heikkouksina nähdään Miettisen (2008) mukaan juuri sellaisten toimien mittaaminen, jotka eivät ole selkeästi ajallisesti helposti hahmotettavissa, mikä tulee tunnistaa tilastoja tarkastellessa. Tällaisia töitä kotitaloudessa ovat esimerkiksi lasten kanssa vietetty aika, suunnittelutyöt ja vastuunkanto töiden kokonaisuudesta. Kaksi viimeistä lukeutuvat näkymättömään työurakkaan, metatyöhön. Metatyön mittaamisen haasteet taas johtavat siihen, että metatyön määrää ei saada tilastoihin näkyviin. Tällöin se ei päädy päätäntä-elinten päätösten tueksi perheitä koskevissa päätöksissä, ja toisaalta vaikkapa sen mahdolliseen kuormittavuuteen ja sen seurauksiin liittyvät tekijät jäävät tunnistamatta yhteiskuntatasolla.

4.3 Kodin metatyö perheen tasolla

Vaikka poliittiset päätökset edistävät tasa-arvoa perheissä, muutos on hidasta. Yhteiskunnassamme on vielä vallitsevia käsityksiä sukupuolten rooleista perheissä (Eerola ym., 2019; Pedulla & Thébaud, 2015; Sihto ym., 2018), joiden murtamiseen tarvitaan pitkäjänteistä työtä ajatusmallien muuttamiseksi. Myös työelämä asettaa rajoja perheen arkeen, sillä esimerkiksi työajat, työn koettu merkitys ja työpaikan kulttuuri vaikuttavat perheen päätöksiin.

Äidit käyttävät suurimman osan perhevapaista (mm. Sihto ym., 2018). Lisäksi perhevapaita jakaessaan moni perhe on päätenyt tilanteeseen, jossa isä on perhevapailla ajoitettuna siten, että äiti on kokonaan tai osittain yhtäaikaaisesti kotona. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa isä ei joudu ottamaan kokonaisvastuuta lasten ja talouden hoidosta. Kuten Närvi (2018) tuo esiin, näin tapahtuu noin puolessa isien pitämässä perhevapaista. Närvin tutkimuksessa isät kertoivat pitäneensä isyysvapaansa 'auttaakseen äitiä', mikä kertoo siitä, että päävastuu pysyy äidillä. Kuitenkin Luukisen (2017) aineistossa osa isistä tekivät paljon lapsiin liittyvää kodin metatyötä.

Närvin ja Salmen (2019) mukaan ajoittaista tyytymättömyyttä kotiarkeen lisää tunne siitä, että on itse päävastuussa kotitöistä. Naisilla tämä oli huomattavasti yleisempää kuin miehillä. Toisaalta myös tilanteessa, jossa äiti hoiti lasta kotona

ja oli päävastuussa kotitöistä, työssäkäyvä isä tunsi kuormittuvansa liikaa kotitöistä. Jatkuva neuvottelun tarve kotitöistä koettiin myös raskaana. Damingerin (2019) mukaan kognitiivinen eli tässä tutkimuksessa metatyö aiheuttaa ristiriitoja pariskunnissa, koska se uuvuttaa naiset, joille metatyö herkästi kasaantuu. Metatyö on helposti näkymätöntä paitsi puolisolle myös tekijälle itselleen.

Kotitöitä voi myös ulkoistaa (Varjonen ym., 2005) ja saada näin helpotusta kuormittavaan arkeen. Yhteiskunnassamme palvelujen runsas tarjonta sekä työllistymistä lisäävä kotitalousvähennys ovat mahdollistaneet palveluiden ostamisen kotitalouden käyttöön. Töiden ulkoistaminen tosin on sekin työtä, joka jonkun pitää suunnitella ja organisoida.

Lapsettomaan pariskuntaan verrattuna lapsiperheissä lapsen syntymän jälkeen perheen kotityön ja metatyön määrä lisääntyy huomattavasti, millä on kuormittava vaikutus. Lapsella on erilaisia tarpeita, jotka vaihtelevat ja muuttuvat lapsen kasvaessa. Useamman lapsen perheessä on samanaikaisesti useamman lapsen tarpeet, jotka täytyy huomioida perheen kotitöissä, ajan- ja rahankäytössä sekä hankinnoissa. Lapsi kasvaa omatoimiseksi vuosien saatossa, mutta on hyvin pitkään riippuvainen aikuisten huolenpidosta.

Tasa-arvo kotitöissä toteutuu perheissä ennen lasten syntymää paremmin kuin lasten syntymän jälkeen. Käsitykset kotitöiden jaosta eroavat toisistaan naisten ja miesten välillä aiheuttaen helposti eripuraa parisuhteessa. (Lammi-Taskula & Salmi, 2014.) Lapsiperheen arki voi olla monin tavoin kuormittavaa, mikä heijastuu yleiseen hyvinvointiin perheen sisällä. Kun hyvinvointi on koetuksella, ajaututaan helposti riitelyyn. Vaikka riitojen ja tyytymättömyyden syitä on useita, kotitöiden ja lastenhoidon tasapuolinen jakaminen äidin ja isän kesken heijastuu myönteisesti parisuhteeseen ja tukee sitä kautta koko perheen hyvinvointia. (Miettinen & Rotkirch, 2012; Lammi-Taskula & Salmi, 2014.) Kun kotityöt on jaettu tasapuolisesti, merkitsee se todennäköisesti sitä, että myös metatyö on jollain tasolla tasapuolisesti jaettu. Hyvinvoiva perhe on yksilön ja yhteiskunnankin kannalta tavoiteltava asia.

Lapsiperheissä perheen sisäisten töiden jaon tasa-arvo riippuu pitkälti perheen aikuisten keskustelukyvystä ja tahdosta saada aikaan tasa-arvoinen työnjako. Tasa-arvoiseen kotitöiden jakoon pyrkiminen lisää perheen hyvinvointia ja työnjako näkyy vähäisempänä riitelynä ja suurempana tyytyväisyytenä parisuhteessa (Haverinen & Saarilahti, 2009; Lammi-Taskula & Salmi, 2014). Perheiden sisäinen työnjako voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta. Damingerin (2019) tutkimuksessa haastatellut miehet kertoivat jättäneensä ”arjen projektipäällikön” tehtävän, eli kognitiivista työtä edellyttävät ennakointi- ja suunnittelutehtävät naispuoliselle puolisolleen, vaikkakin päätöksiin osallistuivat tutkimuksen mukaan molemmat suurin piirtein tasavertaisesti.

4.4 Kodin metatyö yksilön tasolla

Perheenjäsenet ovat yksilöitä, joiden kokemukset perheen arjesta selviävät vain yksilön näkökulmasta tarkasteltuna. Tähän pyrin myös omassa tutkimuksessani.

Perheissä metatyön näkymätön taakka aiheuttaa kuormitusta ja stressiä, jota erityisesti naiset kokevat arjessa ajanpuutteen vuoksi (Daming, 2019). Naisvalituksen käsitteen kautta parisuhteen epätasa-arvoa tutkineet Sihto ja kumppanit (2018) toteavat, että parisuhteessa asetetaan valtavasti odotuksia esimerkiksi liiton romanttisuudelle ja tasavertaisuudelle, jotka toteutumattomuudessaan saavat aikaan tyytymättömyyttä, joka ilmenee naisvalituksena (*the female complaint*). Käsitteen luoneen Lauren Berlantin (2008, teoksessa Sihto ym., 2018) mukaan käsite ilmentää naisten tapaa käsitellä tunteita, joita odotusten täyttymättömyys aiheuttaa. Vaikka käsite saattaa synnyttää negatiivisia kaikuja, naisvalitus kumpuaa todellisista ilmiöistä käsin. Yleinen mediakeskustelu kodin metatöistä Suomessa (mm. Lehtinen, 2015) on saanut juuri naisvalituksen piirteitä, sillä niissä naiset ovat äänessä kertoen epätasa-arvoisista tilanteista, jotka eivät ole kuten he toivoisivat tai ovat olettaneet.

Sihton ym. (2018) tutkimuksen naiset kokivat olevansa vastuussa kotitöistä ja niihin liittyvästä metatyöstä. He kokivat soveltuvansa osaan paremmin ja joustavansa miestänsä helpommin, eli naiset itse osaltaan ylläpitivät epätasa-arvoa.

Luukisen (2017) mukaan kodin metatyö on osa naisten habitusta, eli naiset huo- maavat kodin metatyön tarpeen helpommin ja tarttuvat siihen aiemmin. Sihton ym. (2018) tutkimuksen haastatteluissa koettiin, että mies oletti naisen hoitavan kotityöt. Jos mies osallistui, naisen osa oli patistaa tai huolehtia, että mies tekee kotityön, mikä mukailee Luukisen (2017) tutkimustuloksia siinä, että naisilla näyttää olevan kokonaisvastuunkanto kodin töiden sujuvuudesta. Samankaltaisia asetelmia on nähtävissä myös Damingerin (2019) tutkimuksessa, jossa miehet myönsivät luovuttaneensa kotitöiden päätösvallan vaimolleen. Sihton ym. (2018) tutkimuksen aineiston mieshaastattelut kertoivat, että perheessä vaimo vastaa kotitöistä tai että mies ei kanna vastuuta kotitöiden kokonaisuudesta ja tekee lähinnä sen, mitä käsketään. Näyttää siltä, että naiset omaksuvat helposti roolin perheen kotitöiden johtohahmona, jolloin miehen antavat paikan heille.

Niin Sihton ym. (2018) kuin Damingerinkin (2019) tutkimuksissa kävi ilmi, että miehet toisaalta kuitenkin osallistuivat mielellään, jos heille annettiin siihen mahdollisuus. Luukisen (2017) aineistossa ne miehet, jotka tekivät kodin metatöitä, olivat omaksuneen arvovalinnan tasa-arvoisuudesta kotitöiden tekemisessä puolisonsa kanssa tai joutuneet tilanteen pakottamana omaksumaan vastuunkantoa kodin töistä yhteishuoltajuustilanteessa.

Ylen vuonna 2015 haastattelema Väestöliiton tutkija Anneli Miettinen tunnistaa metatyö -ilmiön olemassaolon ja metatöiden kuormittavuuden. Miettinen korostaa, että pikkulapsiperheessä tilannetta voisi tasapainottaa perheen isä perheväpääisiin osallistumisen muodossa, jolloin isälle muodostuisi äidin tavoin käsitys ja rutiini lapsiperheen kodin kaikkiin töihin. Miettinen kehottaa myös äitejä miettimään, voisiko metatyön kuormaa keventää pohtimalla arkeen kehitettyjä tarpeita ja laatutasoja, joiden korkea taso on hänen mukaansa monesti itse aiheutettua (Lappalainen, 2015). Sukupuolien erot saattavatkin näkyä metatyön suorittamisessa. Nykyajan vanhemmuuden ja kotiäitiyden ihanteet saattavat tehdä esimerkiksi lapsen haalarin valinnasta aikaa vievää, ja metatyöhön kulunutta aika voitaisiin pienentää. Toisaalta stereotyyppien isällä kodin tekniikan hankintaan voi kulua yhtä lailla aikaa, mikäli aihe on sydäntä lähellä ja askareesta nautitaan.

Kotityön ja harrastuksen välinen ero onkin tunnistettu toisinaan häilyväksi (Miettinen, 2008). Lisäksi yhtenevät standardit kodin töiden suorittamiseen helpottavat kodeissa työnjakoa ja tyytyväisyyttä toisen tekemiin töihin (Luukinen, 2017).

Naisten kokemuksista ilmenee, että tilanne kodin töiden jakautumisessa ei ole heidän mielestään oikeudenmukainen. Oikeudenmukaisempaa näyttäisi olevan, jos miehet ottaisivat enemmän vastuuta kotitöistä. Ajankäyttötutkimuksen mukaan miehet vuosi vuodelta tekevät enenevässä määrin kotitöitä. Jotkin työt näyttävät myös enemmän miesten töinä, kuten korjaus- ja rakennustyöt, lämmitykseen ja vesihuoltoon liittyvät työt sekä kulkuneuvojen korjaus- ja huoltotyöt. (Tilastokeskus, 2022b.) Tällöin on todennäköistä, että miehet kantavat vastuuta näiden töiden metatyöpuolesta. Nämä niin kutsutut miesten työt eivät kaikki ole luonteeltaan niin päivittäisiä, kuin ruoka-, vaatehuolto- ja siivoustyöt, joista taas naiset näyttävät kantavan useimmiten suuremman vastuun.

Kokemus oikeudenmukaisuudesta on yksilösidonnaista. Kun koti on yhteinen, ajatellaanko että kodin kaiken työn tulisi olla yhteistä tai ainakin tasaisesti tasan jaettua? Kun otetaan huomioon koti- ja ansiotyöt, kokonaistyöaika on tilastojen mukaan keskimäärin samansuuruinen naisten ja miesten välillä (Tilastokeskus, 2022b). Näkyvien ja konkreettisten kotitöiden jakautuminen tasaisesti puolisoitten kesken ei takaa, etteikö toinen osapuoli voisi tuntea kuormittuvansa kotitöistä huomattavasti enemmän, mikäli tehtyä metatyötä ei tunnusteta. Entä kuinka vahvasti perheenisien toimintaa ohjaa vaikkapa ajatus elättäjän roolista, eli olo vastuusta perheen toimeentulosta (mm. Eerola ym., 2019), ja kuinka paljon kulttuuriset käsityksen naisten vastuista kodin suhteen vaikuttavat perheen metatyön haalimiseen perheenäitien toimesta? Sukupuolten epätasa-arvo kotitöissä saa Sihton ym. (2018) mukaan hiljaista hyväksyntää. Miesten tekemät kotityöt otetaan vastaan kiitollisina tapauksina, joita jopa ylistetään naisten tuottamassa kotityöpuheessa. Toisaalta metatyön tekemisen tunnistaminen ei ole itsestään selvää sen näkymättömän luonteen vuoksi (Daming, 2019).

5 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Kodin metatyön aiempi tutkimus korostaa naisten tekevän kodin metatyötä enemmän, ja naisten näkemys myös hallitsee keskustelua kodin metatyöstä. Aiempia tutkimuksia aiheesta on tehty sosiologian tieteenalalla, mutta kotitaloustieteen viitekehyksessä metatyöhön liittyvää tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Tätä kotitalouden tieteenalan arjen ja kotitalouden toiminnan tutkimuksen selkeää tutkimusaukkoa pyrin nyt osaltani täyttämään antamalla puheenvuoron perheenisille.

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on kuvata ja tulkita perheenisien näkemyksiä ja kokemuksia kodin metatöiden jakautumisesta lapsiperheissä.

Tutkimuskysymykset ovat

1. Metatöiden jakautuminen
 - a) Millä tavoin kodin metatyö on jaettu lapsiperheissä isän näkökulmasta?
 - b) Mikä vaikuttaa perheessä siihen, millä tavoin metatyöt jaetaan?

2. Metatöiden tasa-arvoinen vastuunjako ja perhevaiheet
 - a) Millaisia (kodin metatöitä koskevia) vastuunjakoja perheissä esiintyy?
 - b) Miten eri perhevaiheet ovat vaikuttaneet metatöiden tasa-arvoiseen vastuunjakoon?

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kerron tutkimuksen teon prosessista ennen tulosten tarkasteluun siirtymistä. Luvussa käyn läpi laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä, jotka ovat tärkeä ymmärtää, jotta voi nähdä tulosten tulkinnan painoarvon yleisessä keskustelussa. Sen jälkeen selvitän aineistonkeruumenetelmäni eli puolistrukturoitua teemahaastattelua, jonka jälkeen kuvaan haastateltuja, aineistonkeruuprosessia ja aineiston käsittelyä.

6.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Laadullinen ja määrällinen tutkimus erotellaan ja asetetaan usein vastakkain. Aina rajanveto ei olisi tarpeen, sillä tutkimusmetodologiat sekä laadullisessa että määrällisessä tutkimuksessa kulkevat rinnakkain ja täydentävät toisiaan tutkimuksen päämäärän asettamien tarpeiden mukaan. (Hirsjärvi & Hurme, 2008; Metsämuuronen, 2005.) Tässä tutkimuksessa ovat auttaneet molemmat tutkimussuunnat, sillä teoriaosassa käyttämäni kirjallisuus pohjautuu monenlaiseen tutkimukseen. Teoriataustan ansioista voin siirtyä tekemään omaa aineistonkeruutani tarkoituksenmukaisesti. Käytettävä tutkimusmetodi tulee valita sen mukaan, millainen päämäärä tutkimuksella on, eli millaista tietoa ja ymmärrystä tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä halutaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015; Puusa & Juuti, 2020).

Laadullisen tutkimuksen määritelmää ei ole helppo pukea sanoiksi kattavasti ja lyhyesti yhtä aikaa. Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tosiasioiden esiin tuominen. Tosiasiat taas ovat tiettyyn aikaan ja paikkaan ehdollistuneita kuvauksia. Todellinen elämä näyttäytyy kullekin meistä erilaisena, mistä syystä tutkimusta tulisi tehdä tavoin, joka tuo tutkimuskohteena olevan ilmiön esiin kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksen tekijään, tutkijaan, vaikuttavat erilaiset arvolähtökohdat ja subjektiiviset kokemukset, vaikkakin tutkijan on tärkeää pyrkiä objektiivisuuteen tutkimuksen teon eri vaiheissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015.)

Laadullisen tutkimusperinteen taustalla vaikuttavat monet tieteenfilosofiset suuntauukset. Lisäksi laadullisen kasvatuksen saralla on useita eri koulukuntia. (Puusa

& Juuti, 2020.) Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2015) mukaan laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä yhteisiä piirteitä ovat aineistonhankinnan kokonaisvaltaisuus luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä, ja tiedon kerääjänä ja havainnoijana toimii useimmiten ihminen. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti satunnaisotannan sijaan. Aineistonhankinnassa annetaan tilaa tutkittavien äänelle ja näkökulmille. Analyysissa tapaukset käsitellään ja tulkitaan ainutlaatuisina sekä pyritään tarkastelemaan aineistoa hyvin yksityiskohtaisesti siten, että aineistosta löydetään odottamattomia, tutkijallekin yllättäviä seikkoja. Tutkimussuunnitelmaa ei myöskään noudateta orjallisesti, vaan se joustaa ja mukautuu tarpeen mukaan.

Laadullinen tutkimus pyrkii esittelemään eri näkökulmia aiheesta yleistettävyyden sijaan (Juuti & Puusa, 2020). Laadullinen tutkimus edistääkin laaja-alaista käsitystä tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015). Tässä tutkimuksessa noudatan Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan oppien mukaisia laadullisen tutkimuksen teon vaiheita.

6.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Tutkimussuunnitelmaa tehdessäni oli selvää, että perheenisien näkemykset kodin metatyöstä kumpuavat heidän omasta kokemusmaailmastaan käsin. Jotta saisin selville niitä seikkoja, joita perheenisät itse näkevät tärkeiksi tuoda esiin metatöihin liittyen, minun oli annettava perheenisien toimia kertojina. Pohdin erilaisten laadullisten menetelmien soveltuvuutta aineistonkeräämiseen. Koska metatyö kotitöiden yhteydessä on terminä jokseenkin uusi ja kodin metatöiden sekoittaminen kotitöihin on mahdollista, haastattelu mahdollisti parhaiten aineistonkeruun. Tavoitteenani ei ollut saada yleistettävää, vaan laadullista aineistoa.

Tämä tutkimus toteutettiin haastattelemalla perheenisiiä kahden aikuisen ja vähintään yhden alaikäisen, kotona asuvan lapsen perheestä. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastattelemalla kerättiin aineisto perheenisien empiirisistä kokemuksista eli siitä, millaisia käsityksiä, havaintoja ja kokemuksia perheenisillä on metatöistä ja niiden jakautumisesta perheen kodin

arjessa. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut kahden aikuisen perheistä. Olettavaa on, että voin vertailla myös sukupuolten eroja metatöiden jakautumisessa, sillä lapsiperheiden huoltajat ovat useimmiten heteropariskuntia (Tilastokeskus, 2022.)

Haastattelu on keskustelu, jolla on päämäärä (Puusa, 2020). Teemahaastattelussa haastatellaan kohdehenkilöä ennalta päätetyn tietyn teeman pohjalta. Tutkija on tällöin kiinnostunut haastateltujen subjektiivisista kokemuksista aiheesta, josta tutkija on ottanut ennalta selvää. (Hirsjärvi & Hurme, 2008.) Haastattelurunko rakentui tutkimustiedon pohjalta ilmenneiden, kodin metatyöhön liittyvien keskeisten asioiden lisäksi sekundääriaineistosta ilmenneet teemat huomioiden. Näiden pohjalta muodostin tutkimuskysymykset, jotka ohjasivat niin ikään haastattelukysymysrunгон rakentumista.

Puolistrukturoitu teemahaastattelu yhdistää tiukkaan strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun. Puolistrukturoidun haastattelun määritelmä ei ole tiukka, vaan se mahdollistaa erilaisia haastattelutapoja. (Hirsjärvi & Hurme, 2008.) Tässä tutkimuksessa haastateltaville esitettiin samat kysymykset samassa järjestyksessä, jonka lisäksi tein täydentäviä kysymyksiä tapauskohtaisesti.

Sekundääriaineiston käyttö tutkimuskysymysten ja haastattelukysymysten pohjana

Tämän tutkimuksen aineistonhankinnan tueksi olen käyttänyt toista tutkimusta varten kerättyä haastatteluaineistoa tutkimuskysymysten täsmentämiseksi. Tämän tutkimuksen tutkimuskysymysten ja haastattelurungon luomisen apuna on sekundääriaineisto perheenäitien ajatuksista metatyöstä. Aineisto on kerätty keväällä 2023 Helsingin yliopistossa kotitaloustieteen opintosuunnan kurssilla *Kotitaloustieteen lähestymistavat 5 op* kurssityönä ollutta tutkimusta varten.

Aineisto on kerätty haastattelemalla viittä perheenäitiä. Näkökulmana on ollut perheiden arjessa tapahtuvan metatyö äitien kertomana. Kussakin perheessä on ollut 1–4 lasta, joiden iät ovat vaihdelleet 1–24 ikävuoden välillä. Haastattelut

ovat olleet puolistrukturoituja. Äänitetyistä haastatteluaineistoista litteroitu tutkimusaineisto on yhteensä 29 sivua. Tutkittavat ovat antaneet luvan haastattelujensa jatkokäyttöön. Tutkimuslupalomakkeessa on kysytty suostumusta anonyymisoidun aineiston käyttöön tutkielman valmistumisen jälkeen yhteensopivassa tieteellisessä tutkimuksessa tietosuoja-asetuksen vaatimuksia noudattaen ja tutkittavat ovat hyväksyneet tämän.

Sekundääriaineisto antaa minulle arvokasta tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia viidellä perheenäidillä on metatyöstä ja sen jakaantumisesta omissa perheissään. Aineistosta hahmottui kolme teemaa, jotka toimivat tämän tutkimuksen haastattelurungon perustana (Liite 3).

Teema 1 Perheissä metatöiden vastuu näyttää olevan päivittäisiin kotitöihin liittyvissä metatöissä enemmän äideillä.

Teema 2 Metatyöt tai niiden tarve tunnistetaan eriävästi. Käsitukset ja odotukset toiminnasta eivät täsmää.

Teema 3 Erilaiset elämäntilanteet, kuten perhevapaat, vaikuttavat kodin metatöiden vastuisiin ja metatyön määrään.

6.3 Aineistonkeruu

Tutkimukseni primääriaineisto kerättiin haastattelemalla perheenisiä kahden aikuisen perheistä. Haastateltavaksi haettiin perheenisiä, joilla asui yksi tai useampi alaikäinen lapsi kotona. Perheissä tuli olla toinen aikuinen, jotta metatyön jakautumisesta haastattelu on tarkoituksenmukaista.

Haastateltavia etsittiin kysymällä perheenisiltä suoraan tai välikäden, useimmin puolison kautta. Aineistonkeruu tehtiin elokuussa 2023 nauhoittamalla haastattelut. Haastattelut tehtiin ennalta sovittuna ajankohtana haastateltavien kotona lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka tehtiin haastattelijan kotona rauhallisen tilan löytämisen varmistamiseksi. Haastateltavat saivat ennen haastattelua tutkimuslupalomakkeen (Liite 1), jonka he allekirjoittivat ennen haastattelun aloittamista. Haastateltavien oli mahdollista kysyä tutkimuksesta ja pyrin antamaan

heille kaiken olennaisen tiedon tutkimusprosessin etenemisestä. Haastattelut kestivät kukin noin 30–45 minuuttia.

Haastattelut nauhoitettiin, jotta minulla olisi tutkijana mahdollisuus palata aineiston pariin yhä uudelleen analysoimaan haastateltavien kielenkäytön ja sanavalintojen merkityksiä. Haastattelut nauhoitettiin Smart Voice Recorder-sovelluksella tutkijan äylaitteelle. Haastattelujen jälkeen aineisto siirrettiin ja tallennettiin analyysia varten Helsingin yliopiston pilvipalveluun. Aineistot litteroitiin Word-työpöytäsovelluksella. Koska sovellus ei ole aukoton työkalu, litteraatit korjattiin vastaamaan haastattelua läpikäymällä ja korjaamalla litteraatit haastattelunauhoitusten avulla. Litteraatit tallennettiin niin ikään yliopiston pilvipalveluun.

Haastateltavana oli seitsemän perheenisää, jotka olivat iältään 31–49-vuotiaita. Kaikilla haastateltavilla oli naispuoliso. Isät olivat perheistä, joissa oli kussakin yhdestä kolmeen kotona asuvaa alaikäistä lasta. Lasten iät olivat alle vuoden ikäisestä vauvasta 16-vuotiaaseen. Yhdessä perheessä oli lisäksi jo kotoa muuttaneita aikuisia lapsia. Otanta käsitti näin eri-ikäisiä perheenisää, joilla oli keskenään eri pituiset kokemukset kodin töiden ja arjen hallinnasta sekä perheenisänä olemisesta. Haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi, heidän taustojaan ei kuvata tämän tarkemmin.

6.4 Aineiston analyysi sisällönanalyysillä

Laadullisen aineiston analyysi on systemaattista, avointa, jälkeinpäin tarkistettavaa ja perusteltua, ja analysointitapa tulee valita tarkoituksenmukaisesti (Puusa, 2020b). Aineistosta oli tarkoituksenmukaista saada tietoa perheenisien näkemyksistä kodin metatyöstä. Siksi valitsin aineiston analyysitavaksi sisällönanalyysin, jolla voi analysoida, luokitella, teemoitella ja taulukoida aineiston sisällön. Sisällönanalyysi on analyysitapa, jossa aineisto järjestetään tiiviisti, kuitenkin säilyttäen sen tiedollisen ytimen. Tiivistetty tieto puretaan lopuksi tulososioon tutkimus-

tuloksina. (Puusa, 2020b.) Aineiston analysointitapa oli kirjattu jo tutkimussuunnitelmaan. Aineiston keräämisen jälkeen suunniteltu sisällönanalyysi luokittelemalla vaikutti edelleen perustellulta tavalta jatkaa tutkimuksen tekoa.

Aineiston analysointi tapahtui luokittelemalla se tutkimuskysymysten avulla (Taulukko 2). Analysointi on järkevintä tehdä pian aineiston hankinnan jälkeen, mutta ottaa myös etäisyyttä tulosten tulkintaan ja tulkita niitä myös kokonaisuutena (Hirsjärvi & Hurme, 2008.) Palasinkin aineistoon useampaan kertaan, heti haastattelun jälkeen ja seuraavina viikkoina luokittelua hahmotellessa ja analyysia tehdessä. Jokainen kerta antoi mahdollisuuden uusille havainnoille. Pysin analyysissa induktiivisuuteen, joka tarkoittaa aineiston monitahoista ja yksityiskoh- taista tarkastelua (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015).

Taulukko 2. Esimerkki aineiston luokittelusta.

	Pääluokka	alaluokka
Kodin metatöiden ja- kautuminen lapsiperheessä isän näkökulmasta	Vastuun jakautuminen	yhteinen vastuu
		isän vastuu
		äidin vastuu
		perhevapaiden vaikutus
	Oikeudenmukaisuus- den kokemus	isän ansiotyö
		äidin ansiotyö
		kotiäitiys
		ristiriitojen vähäisyys
	Kuormitus	kotiäitiys
		luonne-erot
		ristiriidat priorisoinnissa
		rutiinit
	Perhevaiheet	perhevapaat
		ansiotyö
		lasten ikä
		arvovalinnat

Luokittelu tapahtui vaiheittain. Purkaessani haastatteluja litteraateiksi tein ensimmäisiä värikoodauksia tärkeistä sanoista, sanapareista, virkkeistä ja lauseis-

ta. Haastattelukysymykset oli laadittu tutkimuskysymyksittäin. Ensimmäisessä luokitteluvaiheessa etsin järjestelmällisesti kustakin litteraatista vastauksia tutkimuskysymyksiin. Siirsin virkkeen tai yksittäisiä sanoja taulukkoon ja pelkistin ne yhdellä sanalla, joka toimi koodina. Osa haastattelijoiden kerronnasta sai merkityksiä yli tutkimuskysymysrajojen. Käytyäni läpi koko aineiston jaoin koodatut merkitykset alaluokkien alle ja muodostin pääluokat tutkimuskysymysten avulla. Aineistoni koko oli kohtuullinen ja hyvin hallittavissa.

7 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä käyn tutkimustulokset läpi tutkimuskysymyksittäin tutkimuskysymysten alakysymysten avulla. Ensimmäinen tutkimuskysymys koski metatöiden jakautumista ja toinen metatöiden tasa-arvoista vastuunjakoa ja perhevaiheiden vaikutusta vastuunjakoon. Tutkimustulosten yhteenvedossa tulkitsen löytämiäni tuloksia aiemman tutkimuskirjallisuuden avulla.

7.1 Isän näkökulma metatöiden jakautumiseen

7.1.1 Metatöiden jakaminen arjessa

Isillä oli erilaisia näkemyksiä siitä, miten kodin metatyöt on jaettu perheessä puolisoitten kesken. Yhteistä oli ajatus, että metatyöt olivat jakautuneet arjessa luonnostaan ilman keskustelua. Suurin syy tähän oli se, että metatyön olemassaolo oli monelle isälle uusi ajatus, toisin sanoen metatyön olemassaoloa ei ollut tunnistettu ollenkaan tai se oli tunnistettu vasta muutama vuosi sitten, kodin jo vakiintuneiden vastuunjakojen jälkeen. Yleisesti isien näkemyksen mukaan päivittäisiin kotitöihin liittyvää metatyötä oli vähän, sillä osaan niistä oli luotu rutiinit jo ennen lasten syntymää. Metatöiden tekemistä ei tunnistettu arjessa niin hyvin sen rutiininomaisuuden vuoksi.

Osa on aika rutinoituneita juttuja. Kai ne joitain tunteja vie viikosta. Vaikea arvioida. (Isä 6)

Tämän takia isät eivät myöskään kokeneet metatyön aiheuttavan erityisen suurta kuormaa arjessa, vaikka sen olemassaolo onnistuttiin tunnistamaan monessa arjen kotityössä, kun niiden tekeminen pilkottiin ajatuksissa osiin. Poikkeuksena tästä oli ruokahuolto, joka jokapäiväisen luonteensa takia vaati isien näkemyksen mukaan selvää metatyön tekemistä. Isät myös tunnistivat, että lasten syntymän jälkeen lastenhoito oli tuonut metatyötä perheeseen muun muassa arjen uudelleenlaisen aikataulutuksen, lisääntyneen ruokahuollon, kaverisuhteiden ja vaatehuollon muodossa.

Isät kokivat, että heillä on puolisonsa kanssa molemmilla vastuuta kodin metatöistä. Haastatteluissa tuotiin esiin, että osa kodin metatöistä oli selvästi isän vastuulla ja osa taas selvästi äidin vastuulla. Ne perheet, joissa molemmat vanhemmat olivat työelämässä, vastuut olivat jakautuneet tasaisemmin ja osasta metatöitä kerrottiin olevan yhteinen vastuu. Esimerkiksi työvuorot määrittivät sen, kumpi oli vastuussa päiväkodin tai koulun jälkeen illan aikatauluista ja kotitöistä. Useimmiten päävastuu oli jommallakummalla vanhemmista. Isät kokivat, että perhevapailta tai muun syyn takia kotona ololla oli vaikutusta kodin metatöiden jakautumiseen.

Silloin jos toisella on paljon töitä, niin silloin se menee sitten sille toiselle se vastuu enemmän. (Isä 2)

Jos perheessä oli vanhempainvapaalla oleva äiti, isä koki äidillä olevan suuremman vastuun metatyöstä. Isät kokivat, että puoliso on ainakin jossain elämäntilanteessa tehnyt enemmän kodin metatöitä, viitaten perhevapaisiin. Yhdessä perheessä isä koki lähes kaiken kodin metatyön olevan äidin vastuulla, vaikka molemmat perheen vanhemmista olivat työelämässä.

Osa isistä toi myös esiin, että he tekevät puolisonsa kanssa saman metatyön eri kriteereillä ja panostuksella.

Niin saattaa olla, että puoliso niitä ajattelee aikaisemmin ja siis tän tyyppisiä juttuja, että luonne-erot tulee tässäkin, että sitten jos on taipuvainen siihen, että tekee asiat sitten kun pitää eikä aikaisemmin. Niin sitten tietysti vähän kaatuu aina sitten senkin takia toiselle. (Isä 1)

Kodin metatyöhön tartuttiin siis omalle luonteelle tyypillisellä tavalla. Useassa perheessä äidit tekivät isien mukaan suuremman osan kodin metatyöstä tai ainakin käyttävän siihen enemmän aikaa, mikä vaikeutti metatyönteon jakautumisen arviointia. Joissain perheissä puolison koettiin osittain myös tarttuvan sen tekemiseen helpommin. Osassa perheistä isät kokivat, että kodin metatyö tehdään suunnilleen puoliksi.

Kodin metatyöt olivat siten jakautuneet varsin heterogeenisesti eri perheissä. Seuraavaksi katsomme tarkemmin sitä, mikä vaikuttaa perheissä siihen, millä tavoin metatyöt jaetaan.

7.1.2 Metatöiden jakautuminen

Isät löysivät erilaisia syitä sille, mikä on vaikuttanut juuri heidän perheessään siihen, millä tavoin metatyöt jaetaan. Metatöitä ei itse asiassa ollut jaettu, vaan ne olivat jakautuneet. Haastateltavien mukaan kaikissa perheissä kodin metatyöt olivat jakautuneet vanhempien kesken eli metatöiden jakamista ei ollut mietitty tietoisesti tai erityisesti suunniteltu. Jakautumista oli tapahtunut parisuhteen alkuaikoina kotitöiden jakautumisen yhteydessä sekä lasten syntymän jälkeen lapsiin ja lastenhoitoon liittyvän metatyön ilmetessä.

Eikä siitäkään ole keskusteltu miten me nyt tehdään, että miten me jaetaan tää homma, vaan se on ajan kuluessa mennyt tämmöiseksi. (Isä 7)

Kotityö ja kotityöhön liittyvä metatyö kulkevat haastateltujen käsityksen mukaan käsikädessä. Haastateltavien perheissä useimmiten se, joka on vastuussa kotityöstä, suorittaa kyseiseen työhön liittyvän metatyön. Yksi haastateltava tosin kertoi, että heidän perheessään puoliso tekee monessa askareessa suunnittelu-työn ja isä enemmän suorittavan työn.

Isät pohtivat erilaisia syitä kodin metatöiden jakautumiselle puolisoitten välillä. Kotiin, perheeseen tai arkeen liittyvät itselle asetetut odotukset saivat tekemään metatöitä. Jakautuminen oli tapahtunut erityisesti mieltymysten kautta sekä sillä perusteella, kummalle mikäkin kotityö ja siihen liittyvä metatyö oli luontevampaa. Eräs isä totesi itselle mielekkäiden kotitöiden metatöidenkin olevan mielekkäitä, jolloin ne tuntuivat helpoilta. Luontevuus taas nimettiin johtuvan esimerkiksi lapsuudenkodin mallin tai aiemmassa aikuiselämässä kertyneen kokemuksen ja osaamisen mukaan. Kaksi isää pohti ylisukupolvistumisen vaikuttamisen mahdollisuutta kotitöiden ja sitä kautta metatöiden tekemiseen, sillä lapsuudenkodin mallin tunnistettiin olevan vahva.

Sehän nyt vaikuttaa varmaan hirveästi, että mitä omassa kodissa on ollut joskus lapsena, et mitä niin kun näkee ympäristössään. -- Että jos ei ole vaan ikinä laittanut ruokaa, niin sitten se on paljon vaikeampaa ryhtyä siihen edes niin kun tilanteen pakottamana. (Isä 4)

Vaikka oman lapsuudenkodin mallit olivat vahvoja, niitä vastaan nähtiin jopa tarvetta taistella tietoisesti. Esimerkiksi puheeseen naisten ja miesten töistä muutama isä suhtautui harmittelevasti, ja he toivat ilmi, etteivät tietoisesti olleet pyrkineet esimerkiksi ottamaan päävastuuta auton liittyvistä asioista.

Lisäksi perhevapailla olo, erityisesti vauvan syntymän yhteydessä alkava äidin äitiysvapaa vaikutti isien näkemyksen mukaan joihinkin lapsen hoitoon liittyviin metatöihin. Esimerkiksi lasten vaatteiden hankkiminen ja jopa vaatehuolto kokonaisuudessaan oli siirtynyt äidille tässä elämänvaiheessa, mikä voi johtua äitien kiinnostuksesta pukeutumiseen tai vauvan tiheästi vaihtuvasta vaatetarpeesta, jonka aiheuttamaan vaatteiden hankinnan organisointiin äidin on perhevapaalla ollessaan mahdollisesti helpompi tarttua. Isät totesivat, että perhevapaista johtuva äidin kotona olo ja isän työssäkäynti vauvan syntymän jälkeen aiheutti sen, että päävastuu arjen metatöistä jäi helpommin äidille. Isät, jotka olivat olleet lasten kanssa hoitovapaalla tai muutoin päävastuussa lastenhoidosta, kokivat omaksuneensa myös lasten hoitoon liittyvää metatyötä ja siitä vastuun kantamista. Lasten tarpeiden huomioiminen ja vastuunkanto niistä oli tämän jälkeen ollut isien puheiden mukaan luontevaa.

Osassa haastatteluista ilmeni, että kotityöt ja niiden mukana kotityön metatyöt pyrittiin hoitamaan tasaveroisina vanhempina. Haastatteluissa tasapuolisuuteen pyrkiminen nähtiin tavoiteltavana asiana, vaikka siihen ei osassa perheitä haastattelun perusteella päästykään. Haasteina tasapuolisuuteen pyrkimisessä nähtiin puolisojen luonne-erot sekä standardierot asetetulle työlle. Kotitöitä tehtiin eri kriteereillä ja eri aikatauluksilla kunkin vanhemman luonteen mukaan. Tämä johti siihen, että metatöiden määrä ja niihin käytettävä energian määrä erosi pariskuntien kesken.

Hän miettii niitä luultavasti paljon, paljon enemmän kuin minä. Hän on myöskin paljon siistimpi tai häntä häiritsee kaikki visuaalinen meillä. Kun täällä on sekaista niin ei mua välttämättä häiritse se. (Isä 3)

Osa isistä kertoi puolison luonteeseen kuuluvan nopeampi toimeen tarttuminen kuin heillä itsellään. Toisaalta oli myös isiä, jotka olivat itse toimeen tarttuvia ja kodin metatyöt hoituivat heti, jos niille huomattiin tarvetta. Metatyöt jakoutuivatkin

arjessa osin sen mukaan, kumpi ehti tehdä sen ensin. Osin metatyö tehtiin yhdessä.

Kun isä oli tehnyt samoja kotitöitä jo pitkään, hän koki tekevänsä itse kotityöhön liittyvää metatyötä hyvin vähän. Kodin metatyöt koettiin osittain hyvin rutiinimaisina siten, etteivät ne kuormittaneet arkea. Osa isistä kertoi olevansa hyvin rutiiniorientoituneita, jonka he kokivat metatyöstä vapauttavana elementtinä. Rutiininomaisuus koski kaiken ikäisten lasten perheissä kotitöitä, jotka olivat olleet olemassa ennen lasten syntymää. Tällaisia olivat esimerkiksi siivous, talon lämmitys ja pyykinpesu.

Mua ei kuormita se, että ei mun tarvitse miettiä miten se tehdään, kun se on niin rutiininomasta. (Isä 3)

Nämä rutiinit olivat säilyneet osalla vuosia ja isät kokivat saaneensa metatyön näin vähenemään, vaikkakaan metatyön käsite ei olisi ollutkaan tuttu ja rutiinien muodostaminen ei näin olisi ollut tarkoituksenmukaista metatyökuorman vähentämistä.

Eniten metatyötä vaati haastateltavien mielestä ruoanlaitto ja lapsiin, lasten harrastuksiin, kaverisuhteisiin, vaatetukseen, kodin ja koulun tai päiväkodin yhteydenpitoon ja yleiseen arjen aikataulutukseen liittyvät metatyöt. Kouluikäisten lasten isät kokivat myös lapsiin liittyvän metatyön rutinoituneena siten, ettei se kuormittanut heitä erityisesti.

Sen ajatustyön, en mä sitä kyllä enää tässä vaiheessa koe silleen aikaa vievänä. Se on vaan siellä taustalla se prosessi. Pitää olla, mutta ei se vie multa kyllä aikaa tällä hetkellä. Ehkä siihen on joskus käyttänyt sen ajan, että miettii, että mitä mikäkin sitten vaatii tai kestää. (Isä 5)

Metatyön tekeminen muun muassa aikataulutusten, ruokahuollon ja harrastusten suhteen kuitenkin tunnistettiin työksi, joka oli tehtävä. Eräs isä totesi, että ilman metatyön tekoa arki olisi ollut toimimatonta ja se olisi tuonut turhaa kuormaa arkeen.

Metatöiden jakautumiseen perheissä oli siten monia eri syitä. Vaikutti siltä, että jakautuminen oli tapahtunut luontevasti. Toisissa perheissä oli tietoisesti katsottu,

että molemmille puolisoille riittää tekemistä arjessa, vaikkakin kotityön, eikä metatyön tekemisen kautta. Organisointikyky ja vastuunkanto metatöistä olivat isien mukaan omasta ja puolison luonteesta, mieltymyksistä, itse asetetuista standardeista ja odotuksista, perhevapaista ja työajoista riippuvaisia.

7.2 Metatyö ja tasa-arvo

7.2.1 Erilaiset vastuunjaot

Perheissä oli erilaisia vastuunjakoja kodin metatöihin liittyen. Vastuunjaot vaihtelivat perheiden kesken, ja joissain perheissä tehtiin yhdessä osaa metatöistä. Joissain perheissä äiti teki enemmän kodin metatyötä ja isä taas suorittavaa työtä, mutta tämä ei koskenut montaa perhettä.

Pyykki- ja vaatehuollon metatyö oli useimmissa perheissä äidin vastuulla. Tosin yksi isistä totesi, että hän tekisi pyykkihuoltoa mielellään, mutta perhevapaan vuoksi puolisolle oli muodostunut parempi käsitys esimerkiksi lapsen vaatevarastoista, joten oli heidän perheessään luontevampaa, että jako pysyi samanlaisena perhevapaiden päätyttyä. Oli myös perheitä, jossa isät pesivät pyykkiä ja huolehtivat, että oikeat vaatteet olivat oikeaan aikaan lapsille puhtaina, mutta äiti taas oli enemmän vastuussa vaatteiden hankinnasta ja pienten vaatteiden jatkokäsittelystä.

Yhteydenpito päiväkotiin tai kouluun ja lapsen kavereihin mainittiin enemmän äidin vastuualueeksi. Lasten harrastusasioissa vastuut jakaantuivat monessa perheessä molemmille puolisoille tai enemmän isälle, mutta oli myös perheitä, joissa harrastusasioiden päävastuu oli äidin vastuulla.

Osa kodin askareista oli sellaisia, jossa molemmat tekivät metatyötä. Ruokahuoltoon, sen suunnitteluun, arjen aikataulujen suunnitteluun ja siivoustöihin osallistuivat useissa perheissä molemmat vanhemmat. Raskaamman pihatyön, autoihin liittyvän työn ja lämmitystyön metatyöt kertyivät perheissä isien osaksi.

Ehkä talouden hallintaan liittyvät, vakuutusasiat, onko autoihin liittyvät asiat metatöitä – renkaat ja huollot ja tämmöiset ja näiden miettimiset sitten. Jonkun verran siivous. Ja siisteyteen liittyvät ja keittiöön. (Isä 6)

Aineistossa kodin työt eivät jakautuneet kuitenkaan jyrkän klassisesti miesten ja naisten töihin (kts. luku 3). Isät kuitenkin tunnistivat pohdinnoissaan hieman miesten ja naisten töiden asetelmaa kotitöiden ja sitä kautta metatöiden osalta.

Se on ehkä ihan semmoinen luontainen asia, että mä ehkä tiedän niistä vähän enemmän ja. Sitten ne vähän niinku kaatuu mun niskaan. En siis todellakaan haluaisi, mutta kun auto on pakollinen asia tähän, niin sitten sen takia ja mä nyt ymmärrän niistä jotain koska on tullut niiden kanssa kuljettua jonkun verran. (Isä 3)

Vaikka osan niin sanottujen miesten töiden, kuten monen autoon tai talotekniikkaan liittyvien metatöiden tekeminen ei ole päivittäistä, isät osallistuivat moneen päivittäiseen askareeseen ja sitä kautta niiden metatyöhön tasaten töiden ajallista jakautumista.

Kodin töiden päävastuunkanto on asia, mikä aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella kuormittaa naisia. Asiasta ei tutkimuksessani kysytty suoraan tai saatu haastattelujen kautta varmuudella selvää. Vaikutti kuitenkin siltä, että on hyvin perhekohtaista, kuinka päävastuunkanto jakautuu ja osassa perheissä voisi näiden haastattelujen perusteella sanoa päävastuunkannon jakautuvat jokseenkin tasaisesti. Osassa taas selvä päävastuu kodin metatöistä oli äidillä. Osassa perheistä äidin vapaa-aikaa kului kodin ulkopuolisiin toimiin, kuten luottamustoimiin tai muuhun yhdistystoimintaan, jolloin isä oli päävastuussa kodin päivittäisten toimien sujumisesta.

Ei siten näytä siltä, että vain äidit olisivat vastuussa perheiden metatöiden tekemisestä, kuten asia on voitu ymmärtää aiemman tutkimuksen ja yleisen keskustelun valossa. Osalla haastattelemistani isistä oli näkemyksensä mukaan yhtä lailla vastuuta päivittäisestä vastuunkannosta, arjen organisoinnista ja suunnittelusta kuin puolisoilla. Näin tutkijan näkemyksen mukaan osalla perheenisistä saattoi olla enemmän vastuunkantoa kodin metatöistä tai päivittäisistä metatöistä, vaikka isät eivät sitä itse korostaneetkaan puheessaan.

7.2.2 Erilaiset perhevaiheet ja metatyö

Perhevaiheiden koettiin vaikuttaneet eri tavoin perheen tasa-arvoiseen vastuunjakoon. Tasa-arvon kokemusta hahmotan jakamalla kappaleen kolmeen osioon isien puheissa esiintyvien teemojen kautta. Teemoiksi nousivat perhevaiheet, oikeudenmukaisuuden kokemus ja metatöistä kuormittuminen.

Perhevaiheet

Isät siis näkivät eri perhevaiheiden vaikuttaneen metatöiden tasa-arvoiseen vastuunjakoon. Muun muassa arjen aikataulutus ja lasten perustarpeisiin tai harrastuksiin liittyvä metatyö sitoutui perheissä lasten ikään ja sitä kautta perhevaiheeseen.

Perheenisien oli osittain vaikea muistaa aikaa ennen lasten syntymää. Haasteltujen isien mielestä lasten syntymä ei ollut juurikaan vaikuttanut siihen kotitöiden ja sitä kautta metatöiden jakoon, joka oli vallinnut ennen ensimmäisen lapsen syntymää. Metatyön määrä oli kuitenkin lisääntynyt lapsen syntymän myötä. Kuten jo aiemmin tulososioissa totesin, isien mukaan arjen ja kotitöiden aikataulutus, perheen ruokahuolto, lasten harrastus- ja kaveriasiat sekä yhteydenpito kodin ja päiväkodin tai koulun välillä olivat suurimmat metatyöllistäjät lasten syntymän jälkeen. Ennen lasten syntymää vallinneet kotityöt, kuten siivous, eivät kuormittaneet isiä metatyöllään toimien rutiininomaisuuden vuoksi.

Perhevapaat olivat kaikissa perheissä vaikuttaneet ainakin hetkellisesti kodin metatöiden jakoon epätasa-arvoistavasti. Kaikkien isien puoliset olivat viettäneet lasten kanssa kotona enemmän aikaa lasten syntymän yhteydessä kuin isä itse. Nimettyjä syitä tähän olivat perheen oma päätös ja perhevapaiden yleinen jakautuminen. Isät olivat tulleet isiksi hieman eri aikoina, joten perhevapaat ja samalla mahdollisesti vallitseva käsitys perhevapaiden jaon ihanteista ovat muokkautuneet tällä aikavälillä. Useimmat isät kokivat, että äidin oli luonnollisempi ja myös helpompi ottaa vastuulleen pieniin lapsiin liittyvä metatyö, sillä äidit jäivät lasten syntyessä äitiyslomalle huolehtimaan lapsesta tai lapsista. Isät pohtivat, että

koska äiti oli kotona, hän näki lasten tarpeet eri tavoin kuin isä, joka kävi ansiotyössä. Isät kokivatkin, että äitien harteilla oli suuri osa kodin metatyöstä silloin, kun äiti oli lasten kanssa kotona ja isä töissä.

Silloin kun on ollut ensimmäinen vauva pieni, mä oon ollut töissä ja vaimo ihan kotona, niin varmasti sitä on ollut enemmän kaikkea kodin metatyötä puolison vastuulla. Mutta toisaalta se on tasapuolinen taas käytettävissä olevaan aikaan nähden (Isä 6)

Isän ajasta kului suurempi osa ansiotyössä, ja näin äidillä taas kotona, jolloin äiti yksinkertaisesti ehti tehdä kotona enemmän kotiin ja lastenhoitoon liittyvää metatyötä. Erityisesti pienen vauvan kanssa kotonaolossa nähtiin olevan paljon metatyötä kasvattavia elementtejä ja yksi isä totesikin, että lapsen syntymän jälkeen hän yllättyi siitä, kuinka paljon kotona oli yhtäkkiä tekemistä.

Useampi haastateltava isä pohti, että kotona pienten lasten kanssa vietetty aika edesauttaa lastenhoitoon ja lapsiin liittyvän metatyön omaksumista. Isät olivat olleet vaihtelevia ajanjaksoja lastensa kanssa kotona perhevapailta, pois ansiotyöistä. Suurin osa oli ollut kotona kunkin vauvan syntymän jälkeen muutaman viikon. Lapsen tai lasten kasvaessa perheissä oli tehty erilaisia järjestelyjä siinä, kumpi puolisoista oli ja kuinka paljon kotona lasten kanssa. Osittainen hoitovapaa mahdollisti tasavertaisen vanhemmuuden siten, että molemmat vanhemmista olivat osan viikosta työssä ja osan kotona hoitovapaaalla, jonka vuoksi pienten lasten kanssa kotona olo ja vastuunotto kodin metatöistä kävi perheessä molemmille vanhemmille tutuksi. Puolison tai molempien vanhempien vuorotyön nähtiin mahdollistaneen lastenhoidon metatöiden tekoon kasvamisen siten, että isä oli päävastuussa lastenhoidosta päivisin, iltaisin, viikonloppuisin tai lomalla, perheen tilanteen mukaan. Yksi haastateltava nosti puheessaan esiin koronapandemian tuoman pakollisen ajanjakson kotonaoloon, jossa lapsiperheen arki oli läsnä ja isä pääsi siten osaksi päivittäistä arkea eri tavalla kuin normaalitilanteessa kodin ulkopuolella työssäkäyvänä olisi päässyt. Isien ajatuksista kävi selvästi ilmi, että lasten kanssa vietetty aika oli opettanut ottamaan vastuuta lapsen tarpeista ja sitä kautta lastenhoitoon ja lasten tarpeisiin liittyvästä metatyöstä. Lyhyistä, kolmen viikon jaksoista nähtiin myös olevan hyötyä.

-- jos ei käyttäisi yhtään isyyssvapaita. Ja olis tyyliin vaan viikonloput kotona tai suunnilleen näin niin varmasti tulisi vähemmän jaettua kaikkia hommia ja olisi

enemmän ulkokehällä siinä. Mut en mä koe, että se on välttämätöntä, että olisi niin kun kauhean pitkän jakson yksin, koska en minäkään ollut. Ja silti koko ajan oli se, että molemmat pystyy hoitaa kaikkea. (Isä 4)

Lasten kasvaessa lasten tarpeiden huomattiin muuttuvan. Usean isän puheesta ilmeni, että he ottivat vastuuta kodin metatöistä kokonaisuudessaan enemmän silloin, kun puoliso oli siirtynyt vanhempainvapailta työelämään.

Koulu- ja teini-ikäisten lasten isät vastasivat kukin perheen sisäisen kokonaistyön jakautumisen mukaan kodin metatöistä. Näissä perheissä oli siis kussakin omanlaisensa työnjako vastuunkannossa. Yhdessä perheessä isän puoliso oli omaksumut vastuunkannon useimmista metatöistä, ja isä ei kokenut tekevänsä niitä kovinkaan paljon, mutta koki tilanteen olevan hyvä näin ja olevan molemmille puolisoille sopiva. Toisessa perheessä isä taas kantoi vastuuta päivittäisen arjen sujuvuudesta, kuten ruoan riittävyden huolehtimisesta ja sen valmistamiseen liittyvästä organisoinnista ja aikataulutuksesta, lasten harrastuskuljetuksista ja niiden aikataulutuksista, pyykkihuollosta ja sitä kautta monesta päivittäisestä metatyöstä. Kolmannessa perheessä vastuut olivat jakautuneet molemmille puolisoille.

Oikeudenmukaisuuden kokemus

Isät kokivat kodin metatyön jakautumisen olevan varsin hyvällä tolalla oikeudenmukaisuuden kannalta. Oikeudenmukaisuuden tunne syntyi kaikilla isillä siitä, että puoliso ei valittanut metatyöosuudestaan, sillä aiheesta ei ollut käyty keskustelua kuin korkeintaan vähän.

Isät arvioivat asiaa myös kokonaiskuormituksen näkökulmasta, jonka isät arvelivat olevan tasainen. Toisissa perheissä metatyökuorma näyttäytyi haastattelujen perusteella tasaisemmalta kuin toisissa. Toisissa perheissä puolisoilla oli suhteessa enemmän kodin metatyötä, jonka nimettiin johtuvan esimerkiksi perhevaapaasta tai puolisoitten luonne-eroista. Monella isällä oli ristiriitaisia ajatuksia metatyönjaon oikeudenmukaisuuden kokemuksesta.

Eihän se ole oikeudenmukaista. Mutta mä en tiedä että miten mä saisin siitä oikeudenmukaista, koska mä käyn päivätöissä -- jos mä ajattelisin tästä niinku puolet kakussa tästä mulle niin eihän siitä mitään tulis. Ei sekään ole oikeudenmukaista. (Isä 3)

Koska isän aika meni ansiotyössä, kokonaisajankäytöllisesti oli isän mukaan loogista, että äiti tekee enemmän kodin metatyötä. Pariskunnilla oli myös luonneeroja, jotka saivat isät pohtimaan metatöiden tekemistä oikeudenmukaisuuden kannalta. Luonne-erot aiheuttivat sen, että toinen ehti tehdä enemmän metatyötä tai sen nähtiin yksinkertaisesti olevan luontevampaa toiselle. Yksi isä toi ilmi, että puoliso tietää hänen kuormittuvan metatyön kaltaisista töistä, ja koska ne ovat isän puolisolle kuitenkin luontevia, metatyönjako on päätynt ehkä ulkopuolisen silmin epäoikeudenmukaiseksi, mutta heidän tapauksessaan toimivaksi.

Kuormittuminen metatöistä

Useampi isä tunnisti, että heidän perheessään vanhemmat kuormittuvat samoista metatöistä keskenään eri tavoin. Metatyön jakautuminen olikin osittain jakautunut puolisoitten omien mieltymyksien, osaamisen ja sitä kautta vahvuuksien mukaan, mikä vaikuttaa suoraan arjen koettuun kuormittavuuteen. Koettiin, että itselle mieleiset metatyöt eivät olleet kuormittavia. Kodin metatöiden kuormittavuuskokemusta pohdittiin selitettävän puolisoitten luonne-eroilla sekä kotiin tai tekemisiin asetetuilla standardeilla.

Mun mielestä se olennainen kysymys voisi olla tuossa se. Siis ei pelkästään se metatöiden määrä, vaan se kuormittavuus just että miten ne metatyöt koetaan kun ihan varmasti se on niin että sama määrä metatöitä voi jollekin toiselle olla ihan.vaan helppo juttu eikä koe sitä ollenkaan kuormittavana, kun taas toiselle se voi olla ihan ylitsepääsemätöntä. (Isä1)

Siksi oli järkevää, että metatöitä tehtiin oman luonteen mukaisesti. Kuitenkin moni isä totesi, että juuri luonne vaikutti puolisollla joskus kuormittumisen kokemukseen.

Kuormittumista aiheuttivat ristiriidat metatöiden tekemisessä. Ne eivät olleet missään perheessä suuri ristiriitojen aihe. Isät kuitenkin tunnistivat asioita, jotka aiheuttivat ristiriitoja ja näin kuormaa arkeen. Mikäli puoliso oli pienten lasten kanssa kotona, isät tunnistivat, että kotona olo kuormittaa puolisoa enemmän,

sillä puolisoilla on paljon vastuuta kodin töistä ja lastenhoidosta. Tämän koettiin johtaneen joskus ristiriitoihin puolisoitten kesken.

Ristiriitoja syntyi myös tilanteissa, jossa puolisoit priorisoivat metatyön tekemisiä eri tavoin. Silloin toiselle tärkeä asia saattoi olla hoitamatta, koska toinen ei kokenut asiaa niin tärkeäksi. Tällöin jouduttiin tilanteeseen, jossa puoliso odotti jonkin asian olleen jo tehtynä, mutta toinen ei ollut pitänyt sitä prioriteettilistansa kärjessä. Myös erilaiset tavat lähestyä jonkin kodin työn tekemistä aiheutti ristiriitoja, jotka saattoivat kuormittaa hetkellisesti. Esimerkki tällaisesta oli ruokahuollon suunnittelu. Muutama isä ei toiminut niin suunnitelmallisesti kuin puoliso, jolloin puoliso ei pitänyt suunnittelun tasoa itselleen riittävänä.

Osa isistä toi puheessaan ilmi, että he tekivät kodin työt mieluummin itse, kuin nostivat asian riidaksi. Osa isistä nimesi myös tilanteita, joissa he itse olivat mielestään tehneet jo johonkin asiaan liittyvän metatyön, mutta puoliso kulutti samaan asiaan paljon enemmän energiaansa. Osa puolisoa kuormittavista metatöistä oli isille myös mysteeri.

Se on tietysti vähän vaikeaa, jos se kuormittaa toista osapuolta se asia, jota ei itse tavallaan välttämättä ymmärräkään. -- Tai se, että saattaa olla myös asioita, jotka nyt on tulkinnanvaraisia, että onko ne ikään kuin pakko tehdä. (Isä 1)

Äidit saattoivat miettiä joitain kodin sisustukseen liittyvää tai vertailla lapsen vaatehankinnan eri vaihtoehtoja isän mielestä kohtuuttoman perusteellisesti tai kauan.

Kodin metatyön jakautuminen oli isien mielestä siten enemmän tai vähemmän tasa-arvoinen. Tasa-arvon kokemus oli isien mielestä moniulotteinen, ja isät totesivatkin pitävänsä riittävänä määritelmänä tasa-arvon ja tasapuolisuuden kokemukselle sitä, että puolisoitten välillä ei ollut jatkuvaa kiistaa metatöiden tekemisestä, joka viesti isille, että vallitsevaan tilanteeseen oltiin tyytyväisiä. Metatyönjaossa ei tämän vuoksi tunnustettu muutoksentarvetta. Osa isistä ajatteli, että keskustelu kodin metatöistä olisi ajoittain hyväksi, jotta voitaisiin varmistaa molempien tyytyväisyys tilanteeseen. Osa isistä tunnisti, että metatöihin liittyvää keskustelua oli käyty perheessä joiltain osin, mutta hyvin vähäisesti eikä metatyön

käsitteen avulla. Isien puheissa esiintyi tasa-arvoisuuden kokemukseen vaikuttavia arvovalintoja, kuten "olen pyrkinyt olemaan osallistuva isä", "en valita, mieluummin teen itse" ja "olen päättänyt olla tasavertainen vanhempi lapsille", joka viestii näkemykseni mukaan isien osallistumisesta kodin ja lastenhoitoon sekä halukkuudesta osallistua arjen vastuunkatoon.

8 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tavoittelen ymmärrystä lapsiperheiden sisäisistä vastuunja-oista arjessa. Tutkin laadullisin menetelmin kodin metatyön käsitteen avulla sitä, kuinka perheenisät kokevat perheen arjen vastuiden jakautumisen.

Haastatellut perheenisät nimesivät kodin metatyön olevan arjen suunnittelua, aikatauluttamista, asioiden hallintaa ja ennakoimista, jollaiseksi se mielletään myös kotiin ja lastenhoitoon liittyvässä, kodin metatyötä koskevassa tutkimuskirjallisuudessa (Daminger, 2019; Luukinen, 2017; Walzer, 1996). Osa haastatelluista isistä toi ilmi, ettei kodin metatyötä ole välttämättä tullut ajatelleeksi ennen tämän termin kuulemista joko aiemmin tai tutkimuksen haastattelukutsun yhteydessä. Isät pitivät keskustelua kodin metatöistä tervetulleena, jotta sen olemassaolo tunnistetaan.

Ne on asioita mitkä, tai se yleensä vasta konkretisoituu siinä tekovaiheessa, että en mä ennen tän termin kuulemista edes oikein ajatellut, että semmoista työtä on. (Isä 6)

Tämä viestii, että kodin metatyön yleisempään tietoisuuteen nousulle on tarve. Se jääkin vielä usein arjessa sanoittamattomaksi ja näkymättömäksi arjessa (Luukinen, 2017).

Haastatteluissa arkisten kotitöiden pohdinnan ja jäsentelyn kautta metatöiden koettiin olevan jopa hyvin tunnistettavia niissä metatöissä, jotka olivat itselle tuttuja ja tärkeitä tehdä. Osa haastateltavista isistä kuuli kodin metatyön termin ensimmäistä kertaa, mutta muutama oli perehtynyt aiheeseen jo aiemmin kiinnostuksensa kautta. Yksi isä kertoi tekevänsä metatöitä mielellään sen vuoksi, että niiden tekemättömyys vaikeutti itse kotityön suorittamista. Osa isistä kertoi käyttävänsä kodin metatyön tekemiseen työmatkoja ja joskus myös ansiotyöaika.

Tutkimuskysymyksistäni ensimmäinen selvitti metatöiden jakautumista perheessä isän näkökulmasta ja toinen metatöiden vastuunjaon tasa-arvoisuutta ja perhevaiheiden vaikutusta siihen. Kodin metatyöt olivat jakautuneet perheissä

tiedostavan jakamisen sijaan. Kodin metatöiden jakautuminen on siten kiinni perheen sisäisestä kotitöiden jakautumisesta, josta Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimus (2022b) antaa osviittaa. Äidit tuntevat olevansa päävastuussa kodin töistä (Sihto ym., 2018; Luukinen, 2017; Miettinen, 2008). Aineistoni perusteella näyttää siltä, että pieni osa isistä kertoo asian olevan juuri näin, mutta osassa perheistä tilanne ei ole selkeästi niin, että toinen olisi päävastuussa, vaan molemmat tekevät osaltaan kodin metatöitä. Ne isät, jotka tekevät paljon kodin metatyötä, eivät korosta puheissaan erityisesti osuutensa merkitystä, vaan puhuvat tasaisesta metatyön teon jakautumisesta. Isät myös kokivat, että heidän perheissään metatyövastuu on oikeudenmukaisesti jakautunut. Oikeudenmukaisuuden tunne perustellaan enimmäkseen sillä, että asiasta ei riidellä. Joskus kodin metatyönjako on ollut enemmän toisen puolison harteilla, mutta silloin isät ovat kokeneet, että tilanne on kokonaistyöajallisesti tasainen esimerkiksi niin, että isä on ollut ansiotyössä ja äiti perhevapaalla hoitamassa lasta tai lapsia. Kokonaistyöaika onkin tilastollisesti samansuuruinen naisten ja miesten välillä (Tilastokeskus, 2022b).

Isien kertoman mukaan kodin metatöitä tehdään yhteisvastuullisesti sekä yksittäin isän tai äidin toimesta. Ajankäyttötutkimuksen mukaan miehet ja naiset tekevät lähes kaikkia kotitöitä, joista useimpia naiset enemmän ja osaa lähes yksinomaan miehet (Tilastokeskus, 2022b). Ajankäyttötutkimus perustuu kotitöiden teon itse arvioituihin ja kirjattuihin aikamääriin, jolloin ajankäyttötutkimus ei pääse tarkistamaan kotitöiden tekoon tai sen suunnitteluun ja organisointiin käytettävää todellista aikaa, eikä esimerkiksi sitä, millä intensiteetillä työ tehdään. Myös tässä tutkimuksessa ovat kyseessä isien omat ajatukset, ja juuri isien kertomusten valossa ajankäyttötutkimuksen tulosten kaltainen yleistettävyyys ei koske kaikkia perheitä. Isien ja äitien tapa tehdä samoja töitä saattaa myös erota toisistaan. Tämän tutkimuksen aineistossa sen nimetään olevan toisinaan luonnekysymys. Luukinen (2017) puhuu tutkimuksessaan myös sukupuolelle tyypillisestä tavasta tehdä metatyötä, josta on myös viitteitä aineistossani. Aineistossani näkyi se, että miehet kantoivat monesti vastuun tietyistä kodin metatöistä. Jakautumisessa näkyi hieman miesten ja naisten työt-asetelmaa, jollaista on havaittavissa myös ajankäyttötutkimuksen tilastoinnissa joidenkin kotitöiden osalta (Tilastokeskus, 2022b). Osa isistä kantoi kuitenkin kertomuksensa mukaan hyvin paljon vastuuta

jokapäiväisistä kotiin ja lapsiin liittyvistä töistä, enkä voi näin ollen todeta aineistoni perusteella, että äidit olisivat selkeästi päävastuussa kodin metatöistä, kuten aiempi metatyöhön liittyvä tutkimus siis on antanut osviittaa.

Isät pohtivat, että lasten ikä vaikuttaa lapsiin liittyvän kodin metatyön luonteeseen ja määrään. Isät tunnistivat, että lasten syntymän jälkeen kodin metatyö oli lisääntynyt perheissä lasten kautta tuoden mukanaan aikataulutusta, yhteydenpitoa päiväkotiin ja kouluun, lasten kaveriasioita sekä lisääntynyttä ruoka- ja vaatehuoltoa. Walzerin jo vanhemman (1996) tutkimuksen mukaan tämä jäi helposti äitien harteille ja samantlaisia viitteitä on havaittu myöhemminkin eri tutkimuksissa, vaikkakin Damingerin (2019) ja Sihton ym. (2018) tutkimuksissa todettiin isän ottavan myös mielellään vastuuta, mikäli hänelle siihen perheessä annettiin mahdollisuus. Luukisen (2017) näkemyksen mukaan tasa-arvoisuusajattelu parisuhteessa tasasi metatyön tekemistä puolisoiden välillä. Tämän tutkimuksen tuloksissa näkyi isien halukkuutta olla tasaveroinen vanhempi ja ottaa vastuuta tasaveroisesti kotona ja lastenhoidossa. Usean isän puheissa esiintyi arvovalintoihin viittaavia pohdintoja tasa-arvoisuuteen pyrkimisessä.

Perheiden elämäntilanteet eivät ole vertailukelpoisia keskenään ja perheissä oli muodostunut erilaisia metatöiden jakautumisen tapoja. Isien mukaan kodin metatöiden jakautumiseen ovat vaikuttaneet puolisoiden mieltymykset, luonne-erot, perhevapaat ja työelämä sekä se, kummalle mikäkin vastuualue on luontevampi. Samoja syitä on nimetty tutkimuskirjallisuudessa kotitöiden jakautumisen perusteiksi (Miettinen, 2008). Luukinen (2017) näkee kotitöiden olevan naistapaisia, jonka vuoksi naisten on helpompi tarttua kodin metatöihin ja vastuunkantoon niistä. Naistapaisuus taas on kulttuuriperäistä, sillä naiset ovat saaneet aiemmin paljon arvostusta kodin kautta. Närvin ja Salmen (2019) tutkimuksen mukaisia kulttuurisia käsityksiä naisten ja miesten töistä kodeissa ei sinällään löytynyt järjestäen jokaisesta haastateltavan isän perheestä. Isät olivat valveutuneita tasa-arvopuheesta ja pyrkivät osallistumaan kodin arkeen tasaveroisesti, vaikka tekivätkin monia miesten töiksi lueteltuja töitä, kuten kantoivat vastuuta autosta.

Isien kertoman mukaan perhevapaiden jako lasten syntymän yhteydessä oli vaikuttanut kodin metatöiden jakautumiseen. Äidit olivat olleet kaikissa perheissä

enemmän kotona lapsen syntymän jälkeen äitiysloman takia. Isät ovat olleet isyyslomilla pääosin muutaman viikon. Tämä mukailee aiempia tutkimustuloksia, joiden mukaan perhevapaat ovat jakautuneet sukupuolittuneesti äidin jäädessä kotiin hoitamaan lapsia useammin (mm. Närvi, 2018). Närvin ja Salmen (2019) mukaan perhevapaiden jakautuminen vaikuttaa vahvasti kotitöiden jakautumiseen pikkulapsiperheissä. Perhevapaiden aikana kokonaisvastuu kotitöistä jää kotona lapsen tai lasten kanssa olevalle, mikä näyttäisi ennustavan sitä, kuinka kotitöiden jako perheessä vakiintuu tuleviksi vuosiksi. Aineistossani kuitenkin näkyi koti- ja metatöiden teon tasaantumista äidin töihin paluun jälkeen. Osa isistä tosin kertoi, että äiti oli ottanut perhevapaan aikana itselleen päävastuun joistain kodin metatöistä, kuten lasten vaatehuollosta, joka oli vakiintunut sittemmin äidin työksi.

Haastateltavien perheissä äidin vuorotyö ja isän päivätyö tai osittainen hoitovapaan malli oli mahdollistanut sen, että isät olivat olleet pääasiallisessa lastenhoitovastuussa iltaisin ja viikonloppuisin, joskus kesäloman tai osittaisen hoitovapaan ansioista puolet viikon arkipäivistä. Luukisen (2017) mukaan tilanteessa, jossa muita vaihtoehtoja ei ole, myös isä ottaa päävastuun kodin metatöistä. Tämän voi nähdä tilanteena, jossa isällä on mahdollisuus keskittyä omaksumaan uuteen elämäntilanteeseen liittyviä töitä ja vastuita. Isät kokivatkin, että jo kolmen viikon isyyslomalla vauvan syntymän jälkeen ja em. päävastuussa olo on mahdollistanut omaksumaan sen, mitä lastenhoito on ja mitä lasten mukanaan tuomaa metatyötä kodin arkeen liittyy. Isät kokivat, että rutiinit ovat olleet avuksi lastenhoidossa ja vähentäneet metatyökuormaa. Perheenisät kertoivat luoneensa moniin kotitöihin rutiinit helpottamaan niiden suorittamista, joiden vuoksi näiden kotitöiden metatyöt eivät aiheuttaneet suurta metatyökuormaa isien elämässä. Kotityön toistuvuus ja rutiiniksi muodostuminen helpottavatkin arkea (Aulanko, 2009; Miettinen, 2008).

Aiemman tutkimuksen mukaan naiset kokevat kuormittuvansa kodin metatyöstä (Daminger, 2019), mutta tämän tutkimuksen isät eivät koe samanlaista kuormitusta. Isät kuitenkin kokevat, että äidit ovat olleet kuormittuneita kodin metatöistä luonteensa vuoksi, perhevapailla ollessaan tai itse asettamien standardiensa vuoksi. Ristiriitoja metatyöt ovat aiheuttaneet silloin, jos puoliset ovat priorisoineet

asiat eri tärkeysjärjestykseen. Luukinen (2017) tunnisti puolisoiden olevan tyytyväisempiä toistensa työn tulokseen, mikäli heidän standardinsa olivat samalla tasolla. Korkeissa standardeissa ja harrastuneisuudessa taas saattaa olla kytkös. Miettinen (2008) on nostanut keskusteluun harrastuksen piirteiden näkymisen joissain kotitöissä. Tämä laittaa ajattelemaan, onko joidenkin metatöiden liiallinen pohtiminen ja tavoitetaso harrastuksenomaista. Pohdintaan voi liittää myös ajatuksen siitä, millaisia kriteerejä äitiydelle tai perhe-elämälle luodaan nykypäivänä. Naiset ovat saaneet arvostusta kodinhoidon perusteella aiempina vuosikymmeninä, joka näkyy naisten toiminnassa ja kotitöiden teon hallinnassa ja osaamisessa vielä tänäkin päivänä (Luukinen, 2017).

Isien puhe kodin metatyöstä ei ollut metatöiden raskautta korostavaa tai jopa uhuriutuvaa, jollaista puhetta on esiintynyt naisten näkökulmaa yleiseen tietoon tuovassa mediakeskustelussa (mm. Lehtinen, 2015) ja tutkimuksessa (Sihto ym, 2018). Lapsiperheen arki voi olla monin tavoin kuormittavaa, mikä heijastuu yleiseen hyvinvointiin perheen sisällä. Kun hyvinvointi on koetuksella, ajaututaan helposti riitelyyn. (Lammi-Taskula & Salmi, 2014; Miettinen & Rotkirch, 2012.) Isät eivät nimenneet kodin metatyön raskautta pääsyyksi kodin ristiriitoihin, vaikka siitäkin oli joissain perheissä syntynyt hetkittäisiä ristiriitoja. Isien suhtautuminen kodin metatyöhön oli tyyntä ja se koettiin yhdeksi huolehdittavaksi asiaksi muiden joukossa, josta ei tehty arjessa numeroa.

Tarkastelen tuloksia vielä sekundääriaineiston valossa. Sekundääriaineistossa (luku 6.2) oli haastateltu perheenäitejä, ja siinä oli nähtävissä kolme teemaa. Ensimmäiseksi perheissä metatöiden vastuu näytti olevan päivittäisiin kotitöihin liitetyissä metatöissä enemmän äideillä. Tässä tutkimuksessa osa perheenisistä oli samaa mieltä, mutta toiset näkivät jaon varsin tasaisena. Toiseksi äitien mielestä metatyöt tai niiden tarve tunnustetaan eriävästi, ja käsitykset ja odotukset toiminnasta eivät täsmää. Tästä oli viitteitä omassa tutkimusaineistossani. Osa isistä totesi, että äideillä oli erilaiset tavat toimia ja ne aiheuttivat ristiriitaa toiminnassa puolisoiden välillä. Kolmanneksi äitien haastatteluista kävi myös ilmi, että erilaiset elämäntilanteet, kuten perhevapaat, vaikuttavat kodin metatöiden vastuisiin ja metatyön määrään. Isät tunnistivat saman ilmiön, mutta olivat sitä mieltä, että työt

on mahdollista omaksua lyhyessäkin ajassa isyysvapailta. Isät myös pyrkivät puheissaan tasa-arvoajatteluun.

Osa isistä tunnisti, että metatöihin liittyvää keskustelua oli käyty perheessä joiltain osin, mutta hyvin vähäisesti. Toisissa perheissä siitä ei ollut puhuttu lainkaan. Tämä johtaa siihen, että isien kokemukset perustuvat vain omaan kokemukseen eikä niinkään puolisoiden yhteiseen analyysiin aiheesta. Tämä vahvisti tutkimuksen tuloksissa nimenomaan isän näkökulmaa keskusteluun kodin metatyöstä. Aiemmin metatyöhön liittyvissä tutkimuksissa on haastateltu perheenäitejä tai pariskuntia. Tutkimukseni panos yleiseen keskusteluun on tietoisuuden lisääminen ja sukupuolten vastakkaisasettelun taltuttaminen.

Pohdin tutkijana, jäikö aineistosta puuttumaan joitain asioita, joita olisi ollut hyvä kysyä. Metatyön vaikea mitattavuus ja tunnistettavuus on haaste, joka tulee ottaa huomioon niin tässä, mutta myös seuraavissa tutkimuksissa. Minua jäivät kiinnostamaan naisten ja miesten erot metatyön tekemisessä. Olisi erittäin kiinnostavaa saada perheenäidin vastaus samoihin haastattelukysymyksiin. Kiinnostava laaja jatkotutkimusaihe olisikin, että miten äidit kokevat kodin metatyön ja millaisia eroja sukupuolten välillä on kodin metatöiden tekemisessä. Äitien ajatuksia kodin metatyöstä on tutkittu aiemminkin (mm. Sihto ym., 2018; Walzer, 1996) sekä miesten ja naisten näkemyksiä yhteishaastattelun kautta (Daminger, 2019; Luukinen, 2018), mutta aiheeseen on syytä perehtyä vielä tarkemmin.

9 Luotettavuus

Tutkimusaihetta valitessa halusin luoda ymmärrystä metatöiden jakautumisesta perheissä, sillä perheenisät ovat aliedustettuina tutkimuksessa. Tutkimuksen luotettavuutta etukäteen pohtiessani ajatukseni pyörivät paljolti metatyön käsitteen ympärillä. Se ei ole konkreettista tekemistä, joten sen hahmottaminen vaatii tarkkuutta. Käsite on lisäksi uudehko, joten se ei ole välttämättä tuttu kaikille haastateltaville, kuten ei ollutkaan. Osalla haastateltavia oli selvä käsitys metatyö-käsitteestä ja jäsentäminen puheessa oli selkeää. Osalle taas käsite oli vieras. Huomasin, että he, joille metatyön käsite oli tuttu, oli osaksi syvempi ote aiheeseen kuin heillä, joille käsite ei ollut tuttu.

Jokaisessa haastattelussa puhe pysyi osittain tai lähes kokonaan metatyössä. Tämän huomioon ottaminen ja aineiston kyseenalaistaminen tutkimustulosten analysoinnissa vaikutti tulosten tulkintaan selkeyttävästi ja vahvisti tulosten luotettavuutta. Aiheessa pysyvyyteen vaikuttaa lisäksi haastattelukysymysten onnistuneisuus ja tarvittavat tarkentavat kysymykset haastattelussa. Haastattelukysymykset laadittiin tutkimuskysymyksiin vastaaviksi maisterintutkielman ohjaajan valvonnassa. Kotityön ja kodin metatyön rajan hahmottaminen vaatii tarkkuutta ja haastatteluissa oli tärkeitä pysyä valppaana siitä, onko puhe nyt kotityössä vai kodin metatyössä. Tutkimustuloksien analysoinnissa ja johtopäätöksissä vaikutti tämä kotityön ja kodin metatyön välinen kiinteä suhde toisiinsa, josta metatyö tuli erottaa.

Haastattelujen kielellinen luonne on ratkaisevassa osassa tutkimuksen lopputuloksessa. Siihen, kuinka tutkittava esittää tai tuo ilmi omat tulkintansa tutkimusaiheesta kokemustensa valossa. Tutkijan rooliin kielellisyyden tulkitsijana vaikuttaa tutkijan oma kokemusmaailma ja tutkimuksen teoriatausta. (Puusa, 2020.) Tämän takia tutkittavien kielellinen ulosanti sekä minun merkitykseni tulkitsijana tutkijan roolissa ovat tietenkin tutkimuksen kannalta ratkaisevia. Tutkijana olen tietoisesti tarkastellut omia vallitsevia käsityksiäni ja etsinyt näkemyksiä käsitysteni ulkopuolelta, katsonut tutkimusteoriaa ja -aineistoa objektiivisesti.

Tutkimuksen luotettavuutta edistää tutkimusraportin helppolukuisuus ja ymmärrettävyys (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015). Helppolukuisuudella viitataan raportin selkeyteen sekä asioiden esittämistapaan, jossa tulkinnanvaraisuus minimoidaan väärinymmärrysten synnyn ehkäisemiseksi. Tietenkin jokainen lopulta lukee tuloksia omasta kokemusmaailmastaan käsin.

Haastattelut tehtiin pääosin haastateltavien kodeissa, yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Oman kodin ympäristö tarjoaa ympäristön tutuille arjen ajatuksille. Aina voi kuitenkin pohtia kolikon toista puolta eli sitä, olisiko muualla kuin kotona tehty haastattelu antanut etäisyyttä omaan arkeen ja mahdollistanut kodin ja arjen tarkkailun uudessa valossa.

Tutkimusetiikan kannalta olennaisia pohdintakysymyksiä ovat kysymykset oikeasta ja väärästä toiminnasta sekä velvollisuuksista tutkimusta tehdessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015). Tutkimuksen teko Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa tarjosi hyvän tuen ja ohjenuorat tutkimuksen tekoon. Eettinen tarkastelu koko tutkimusprosessin ajan antaa varmuutta siitä, että tutkimus on niin tekijälle kuin lukijallekin hyvä kokemus.

Vaikka tutkittavien suostumus tutkimukseen (Liite 1) on hyvän käytännön mukaisesti pyydetty, tiedostan että tutkittavat kertoivat ajatuksia omasta arjestaan, joka koskee kotia ja omaa sekä perheenjäsenten elämää. Hyvän tieteellisen käytännön toteutuminen edellyttää, että säilytän tutkittavien anonymiteetin, mikä on minulle tässä tutkimuksessa erityisen tärkeää, sillä haastateltavien joukko on pieni. Tutkittavat olivat keskenään heterogeeninen ryhmä, jolloin tuloksia raportoidessa tein jatkuvaa tarkastelua siitä, kuinka yksityiskohtaisia nostoja aineistosta on mahdollista raportoida eettisyyden valossa.

Viimeiseksi pohdin vielä sitä, kuinka sukupuoli-asetelmat vaikuttavat tutkittavien sanomisiin. Pohdin, voiko olla joitain mielipiteitä, mitä haastateltava kertoo tai jättää kertomatta, kun haastattelija on toista sukupuolta. En usko, että tämä seikka vääristää tutkittavien puheita, mutta luulen, että sillä voi olla vaikutusta siihen, miten asioista puhutaan, mitä kautta se vaikuttaa aineiston tulkintaan. Lisäksi koen, että objektiivisena pysyminen on ajoittain haastavaa, sillä on vaikea sulkea

kokonaan pois perheenäidin ja naissukupuolen edustajan näkemysmaailmaa. Asian tiedostaminen auttaa tietoiseen kritiikkiin omia ajatuksiani kohtaan niin teoriaosan, aineiston että tulostenkin kohdalla.

10 Pohdintaa

Tutkielman teko itselle kiinnostavasta aiheesta oli mielekästä. Tutkielmani aihe kumpusi kiinnostuksestani kodin metatöihin ylipäättään, mutta lisäksi minua kiinnosti tutkia vastakkaisen sukupuolen ajatuksia kodin metatyöstä. Samalla synnyisi jonkinlainen vastine mediakeskustelussa päällimmäisenä olleeseen mielikuvaan äideistä, jotka uupuvat kodin metatyön alla. Erilaiset näkemykset rikastavat toivottavasti itseni lisäksi lukijan käsityksiä ja mielikuvia kodin metatyöstä ilmiönä ja perheissä eri elämänvaiheissa.

Mielenkiintoisimpana tutkielmani tuloksena pidän havaintoa siitä, kuinka isät suhtautuvat kodin metatyöhön. Erityisen kiinnostavaa oli huomata, että kodin metatyö ei tuntunut kovin raskaalta ja sitä oli minimoitu rutiinien avulla. Rutiinit on koettu tärkeiksi lapsiperheessä lasten kannalta (Rönkä ym., 2009; Korvela, 2003), mutta tämän tutkimuksen aineistossa näkyi, kuinka rutiinit ovat aikuistenkin kannalta voimavaroja säästäviä. Lapsiperheessä kodin metatyön kuormittavin osa liittyy nähdäkseni muuttuviin ja vaihtuviin tarpeisiin, joihin tulee reagoida. Tällaisia ovat arjen aikatauluttaminen ja sen muutokset sekä ylimääräiset tai muut vaihtuvat tekijät, jotka poikkeavat rutiinista. Niiden muistamiseen ja järjestelyyn tarvitaan ajattelua, organisointia ja järjestämistä, siis kodin metatyötä.

Kodin metatöistä puhuessaan perheenisät esittivät näkemyksiä monista eri lähtökohdista ja kokemusmaailmoista käsin. On myös selvää, että kunkin perheen metatyönjakoon vaikuttavat useat tekijät, joiden lopputulemana kussakin perheessä metatyönjako on järjestäytynyt siten, kuin se kussakin perheessä on. Pariskunnilla kodin metatöiden jakautumisen takana ovat lapsuudenkodin mallit, luonne-erot, kiinnostuksen kohteet, omat vahvuudet. perhevapaat, oman ansio-työn luonne, kokemukset ja se, millaiseen ajattelukulttuuriin he ovat syntyneet.

Metatyö kodeissa jää helposti piiloon, vaikka sitä on vuosien saatossa tutkittu tai sivuttu tutkimuksissa eri tieteenaloilla. Esimerkiksi Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimus ei tunnista kodin metatyöhön kuluvaa aikaa perheiden arjessa, eikä ihme, sillä sen mittaaminen on hyvin haastavaa määrällisesti, eikä se ole kovin yksioikoista laadullisestikaan. Metatyön tekemisen tunnistaminen ei olekaan aina

helppoa (Daming, 2019). Tämän laadullisen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettäviä, mutta ottavat osaa keskusteluun kodeissa tapahtuvasta metatyöstä. Tutkimuksessani kävi ilmi, että kaikki haastattelemi isät tekevät kodin metatyötä, osa vähemmän, mutta osa kodin metatyön kokonaispotista haastattelun perusteella paljonkin. Osassa vastauksista korostui kotiin ja osassa lastenhoitoon liittyvä metatyö.

Isien puheissa kuului pyrkimys tasa-arvoisuuteen niin puolisona kuin isänäkin. Osallisuus kodin metatöihin tasa-arvoisena vanhempana edellytti tietoisia valintoja. Perhevapaat sekä ihanteet ja asenteet kotia, perhettä, isyyttä ja äitiyttä kohtaan ovat kokeneet vuosikymmenten aikana muutoksia. Huomasin tutkimuskirjallisuutta lukiessani, että näkökulmat perhevapaita ja äidin roolia kohtaan ovat olleet pitkälti tietynlaisia, äidin roolia korostavia. Minkälaisia muutoksia on havaittavissa nyt tai tulevaisuudessa, suhteessa kymmenen vuoden takaiseen tai pidemmälle, jää tulevaisuuden tutkimusten tuloksissa kuvailtaviksi.

Isät tuntuvat olevan metatyövastuussaan naisia ”suoraviivaisempia”, sillä kodin arjesta ei tehdä kuormittavaa eikä ehkä muodosteta ylimääräistä stressiä, vaan se lähtökohtaisesti hoidetaan. Mediakeskustelussa on sivuttu, että äidit kokevat paineita vanhemmuudesta, mistä seuraa tämän tutkimuksen kannalta olennainen havainto siitä, että paineet siirtyvät metatyöksi. Jos toiveet ja rima asetetaan korkealle tai ihannepohjaisesti, niiden saavuttaminen voi aiheuttaa kuormittumista ja mahdollisesti joiltain osin metatöihin uupumista. Toisaalta ilman ihanteitakaan lapsiperheen kodin arki saattaa sisältää hyvin paljon liikkuvia elementtejä, joista huolehtiminen on osa kodin metatyötä. Luukisen (2017) toteamus siitä, että kodista huolehtiminen on naistapaisia saattaa asettaa kuilun sukupuolten väliin siinä tapauksessa, että perheen äiti luotsaa kotia ja tekee kodin metatöitä kaikella osaamisellaan saadakseen arjen toimimaan mahdollisimman hyvin, kun taas isä saattaa tehdä vain sen, mikä tuntuu välttämättömyydeltä ja saa arjen toimimaan omilla kriteereillään hyvin. Tämä on tietysti kärjistettyä ja siitä, kumpi on oikea tai ikään kuin parempi tapa, voidaan käydä loputonta keskustelua.

Yksi keskeisimmistä oivalluksista tässä tutkimuksessa olikin se, että yleisellä tasolla miesten tapa suhtautua kotiin, kodin töihin ja lapsiin saattaa olla erilainen kuin naisten. Jatkotutkimusaiheeksi nousee kysymys siitä, onko sukupuoli ja sen tuomat oletukset ja odotukset niitä, jotka määrittävät suhtautumista kotiin ja lastenhoitoon ja tätä kautta metatyön määrään kodeissa. Kiinnostavaa olisi myös tutkia, kuinka ylisukupolvistuminen näkyy kodin sisäisissä vastuunjaoissa ja mitkä keinot vaikuttavat siihen, että näiden mahdollinen ylisukupolvistuminen saadaan katkeamaan ja minkälaista tarvetta sille ylipäätään nähdään.

Näin tutkimukseni lopussa haluan vielä kiittää haastateltavia tutkimuksen teon mahdollistamisesta sekä ohjaajaani projektin loppuun saattamisessa.

Lähteet

Aulanko, M. (2009). Arjen pyörittäminen ja kotitaloustyö. Teoksessa H. Janhonen-Abruhah, *Kodin arki. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja* 19 (s. 87–103). Helsinki: Yliopistopaino.

Bünning, M. (2020). Paternal part-time employment and fathers' long-term involvement in child care and housework. *Journal of marriage and family*, 82(2), 566–586.

Daminger, A. (2019). The Cognitive Dimension of Household Labor. *American Sociological Review*, 84(4), 609–633.

https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0003122419859007?casa_token=DirZaHfWPBcAAAAA:W9Z-lbNVi7lDaSty7gBBjpJR17GLvoF1y39HLqkZB09wbs2YKgr5S-YxcleDs38FeG_EkayZQhB09A

Eerola, P., Lammi-Taskula, J., O'Brien, M., Hietamäki, J. & Räikkönen, E. (2019). Fathers' leave take-up in Finland: Motivations and barriers in a complex nordic leave scheme. *SAGE Open*, 9(4). <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/2158244019885389>

Eurostat (n.d.). *How do women and men use their time*. Statistics. EU. Luettu 21.3.2024. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=How_do_women_and_men_use_their_time_-_statistics&ol-did=463738#Participation_of_women_higher_for_cleaning.2C_cooking.2C_laundry.2C_etc

Haverinen, L. & Saarilahti, M. (2009). Arjen hallinnasta arjen vastuuseen? Näkökulmia ja sovelluksia arjen hallinta -käsitteestä. Teoksessa H. Janhonen-Abruhah, *Kodin arki. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja* 19 (s. 69-86). Helsinki: Yliopistopaino.

Haverinen, L. (1996). *Arjen hallinta kotitalouden toiminnan tavoitteena. Kotitalouden toiminnan filosofista ja teoreettista tarkastelua* (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 164.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Porvoo: Bookwell.

Kaartti, N. & Korvela, P. (2014). Aika- ja perhekäsitykset ruuhkavuosien määrittäjänä. Julkaisussa P. Korvela & T. Tuomi-Gröhn (toim.), *Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohdissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja nro 9* (s. 146–167). Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Kela (2023). *Osittainen hoitoraha*. Luettu 11.4.2023. www.kela.fi/osittainen-hoitoraha

Kela (2024). *Tilasto vanhempainpäivärahoista*. Luettu 21.3.2024. <https://tietotarjotin.fi/tilasto/2859830/tilasto-vanhempainpaivarahoista>

Korvela, P. & Rönkä, A. (2014). Arkielämä näkökulmana perheeseen -artikkeli. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suunnauksia* (s. 192–214). Helsinki: Gaudeamus.

Korvela, P. (2003). *Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). STAKES. Tutkimuksia 130.

Lainiala, L. & Säävälä, M. (2012). *Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmimat kaksikultuuriset avioliitot*. Perhebarometri 2012. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia 46/2012.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. (2014). Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s. 72–81). Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lappalainen, A-L. (02.11.2015). Näkymätön kotityö raivostuttaa naisia. [Yle Uutinen]. Saatavissa <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/11/02/nakymaton-kotityo-raivostuttaa-naisia>

Lefebvre, H. (1991). *Critique of everyday life*. Lontoo: Verso. Saatavissa: <https://chisineu.files.wordpress.com/2012/08/lefebvre-henri-the-critique-of-everyday-life-vol-1.pdf>

Lehtinen, J. (29.10.2015). Metatyö räjäyttää äidin pään! [Yle uutinen]. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/29/jenny-lehtinen-metatyo-kunniaan>

Luukinen, S. (2017). *Näkymätön näkyväksi. Metakotityön sisältö ja jakamisen tavat*. (Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto). Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/>

Metsämuuronen, J. (2005). *Tutkimuksen teon perusteet ihmistieteissä*. Helsinki: International Methelp.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. (2012). *Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla*. Perhebarometri 2011. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia 42/2012. www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/34c6d1e0-perhebarometri-2011.pdf

Miettinen, A. (2008). *Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo. Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteen Suomessa*. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Närvi, J. & Salmi, M. (2019). Kotitöiden ja yhteisten kulujen jakaminen tyytyväisyyden tai ristiriitojen lähteenä parisuhteissa. Teoksessa M. Teräsaho ja J. Närvi (toim.), *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon. Analyyseja tasa-arvobarometrasta 2017* (s. 102–135). Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: [www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137765/URN ISBN 978-952-343-314-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137765/URN_ISBN_978-952-343-314-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Närvi, J. (2018). Isä hoitaa – vai hoitaako? Väestökyselyn ja haastattelujen tuloksia isien perhevapaiden käytöstä. *Työpaperi 1/2018*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Pedulla, D. S. & Thébaud, S. (2015). Can We Finish the Revolution? Gender, Work-Family Ideals, and Institutional Constraint. *American Sociological Review* 80(1), 116–139.
<https://journals-sagepub-com.libproxy.helsinki.fi/doi/epub/10.1177/0003122414564008>

Pirkola, S. (2017). Metasoppaa. *Kielikello 1/2017*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Saatavissa: www.kielikello.fi/-/metasoppaa

Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 103–117). Tallinna: Gaudeamus.

Puusa, A. (2020b). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 145–156). Tallinna: Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Tallinna: Gaudeamus.

Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen, P. & Lämsä, T. (2009). Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: Johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.). *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa* (s. 273–295). PS-kustannus.

Sekki, S. (2018). *Arki perhetyön kohteena. Tutkimus uuden työtavan kokeilusta Arki haltuun-hankkeessa*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Kasvatustieteellisissä tutkimuksissa 29. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234811/Arkipersh.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sihto, T., Lahti, A., Elmgren, H. & Jurva, R. (2018). Naisvalitus ja parisuhteen epätasa-arvot. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet* (s. 279–298). Helsinki: Gaudeamus.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM (2022). *Perhevapaa uudistus astuu voimaan elokuussa 2022*. Tiedote 13.1.2022. Saatavissa: <https://stm.fi/-/perhevapaa-uudistus-astuu-voimaan-elokuussa-2022>

Tilastokeskus. (2021). *Kotitaloustuotannon arvo 2020*. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 7.1.2023. www.stat.fi/til/kotsa/2020/kotsa_2020_2021-11-11_tie_001.fi.html

Tilastokeskus. (2022a). *Perheiden määrä väheni vuonna 2021*. Haettu 13.4.2023. <https://stat.fi/julkaisu/cku2jk59k8sbo0c58x6z45mhx>

Tilastokeskus. (2022b). Naisten ja miesten kokonaistyöaika ensimmäistä kertaa samalla tasolla 2020–2021. Haettu 7.1.2023. www.stat.fi/julkaisu/cku2d1we88fu70b506ua4x5tp

Tuomi-Gröhn, T. (2009). Kodin arki ja arjen taidot tutkimuskohteena. Teoksessa H. Janhonen-Abuquah (toim.), *Kodin arki. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 19*. (147–156). Helsinki: Yliopistopaino.

Varjonen, J. & Aalto, K. (2013). Kotitalouksien palkaton tuotanto ja sen muutokset 2001–2009. *Työselosteita ja esitelmää 145*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Varjonen, J., Aalto, K. & Leskinen, J. (2005). Kotityön markkinat. *Sitran raportteja 45*.

Walzer, S. (1996). Thinking about the Baby: Gender and Divisions of Infant Care. *Social Problems*, 43(2), 219–234. www.jstor.org/stable/3096999

Liitteet

LIITE 1. Tutkimuslupalomake

Suostumuslomake tutkimukseen

Tämä suostumuslomake koskee tutkimusta perheenisien kokemuksista ja ajatuksista kodin metatyöstä. Kyseessä on maisterintutkielma Helsingin yliopistossa, jonka tekijänä on kotitalousopettajaopiskelija Salla Toivonen. Tutkimukseen kerättyjä tietoja säilytetään luottamuksellisesti ja käytetään vain tätä tutkimusta varten. Tutkittavan anonymiteetti säilytetään läpi tutkimusprosessin hyvän tutkimusperinteen mukaisesti. Tällä haastattelulla kerätty aineisto tuhoetaan sen jälkeen, kun tiedekuntaneuvosto on hyväksynyt tutkielman osaksi maisterin tutkintoa viimeistään keväällä 2024.

Suostumus:

Tämän lomakkeen allekirjoittamalla annan suostumukseni haastatteluun ja sen nauhoittamiseen, jotka toimivat tutkimuksen aineistona. Suostun aineiston käyttöön tässä nimenomaisessa tutkimuksessa.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tiedostan, että minulla on oikeus pyytää ja saada ymmärrettävää ja totuudenmukaista tietoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista. Tiedostan myös, että voin keskeyttää tutkimukseen osallistumiseni tai peruuttaa suostumukseni milloin tahansa.

Olen saanut tietoa tutkimuksesta, johon olen osallistumassa

Haluan osallistua tutkimukseen

Tutkija saa haastatella minua ja nauhoittaa haastattelun

Päiväys ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Suostumuslomake tutkimukseen

Tämä suostumuslomake koskee tutkimusta perheenisien kokemuksista ja ajatuksista kodin metatyöstä. Kyseessä on maisterintutkielma Helsingin yliopistossa, jonka tekijänä on kotitalousopettajaopiskelija Salla Toivonen. Tutkimukseen kerättyjä tietoja säilytetään luottamuksellisesti ja käytetään vain tätä tutkimusta varten. Tutkittavan anonymiteetti säilytetään läpi tutkimusprosessin hyvän tutkimusperinteen mukaisesti. Tällä haastattelulla kerätty aineisto tuhoetaan sen jälkeen, kun tiedekuntaneuvosto on hyväksynyt tutkielman osaksi maisterin tutkintoa viimeistään keväällä 2024.

Suostumus:

Tämän lomakkeen allekirjoittamalla annan suostumukseni haastatteluun ja sen nauhoittamiseen, jotka toimivat tutkimuksen aineistona. Suostun aineiston käyttöön tässä nimenomaisessa tutkimuksessa.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tiedostan, että minulla on oikeus pyytää ja saada ymmärrettävää ja totuudenmukaista tietoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista. Tiedostan myös, että voin keskeyttää tutkimukseen osallistumiseni tai peruuttaa suostumukseni milloin tahansa.

Olen saanut tietoa tutkimuksesta, johon olen osallistumassa
Haluan osallistua tutkimukseen
Tutkija saa haastatella minua ja nauhoittaa haastattelun

Päiväys ja paikka:

Allekirjoitus:

Nimenselvennys:

LIITE 2. Määritelmä metatyöstä haastattelun aluksi

Haastattelun alussa läpikäytävä määritelmä metatyöstä, jotta haastattelun aihepiiri on selvä haastateltavalle

Kodin tai arjen metatyö on kotitöihin tai lastenhoitoon liittyvää valmistelevaa, ennakkoivaa, organisoivaa, suunnittelevaa konkreettista vastuunkantoa. Englanniksi käsite on mental work.

Rajanveto kotityön ja kotityöhön liittyvän metatyön välillä on joskus hankalaa.

Esimerkkejä metatyöstä:

Työpaikoilla on erilaisia tehtäviä, joiden sujumuuden suunnittelusta joku pitää huolen. Hän ajattelee valmiiksi työhön liittyvät tarpeet, ennakoitilanteet ja ennaltaehkäisee kenties vahingot.

Ruoanlaitossa metatyö on ruokalistasuunnittelua, kaupassakäynnin ajoittamista, allergioiden huomioimista. Vastuunkantoa itse ruoanlaiton tai ruokakaupassakäynnin ympärillä.

Autohuollon muistamista ja sen ajoittamista kalenteriin, autonrenkaiden vaihdon muistamista. Vastuunkantoa auton toimimisesta.

Lasten harrastusten suunnittelua lasten ollessa pieniä, myöhemminkin pätevää harrastusten ilmoittautumisten muistamista, viikkoaikataulujen laatimista, lääkäreiden/optikoiden jne. muistamista. Eli vastuunkantoa lapsen tarpeista.

LIITE 3. Haastattelurunko

Tutkimuskysymys	Haastatteluteema ja pääkysymys	Syventävät haastattelukysymykset	Jatkokysymykset/ Muuta huomioitavaa
1)Metatöiden jakautuminen.	Metatöiden jakautuminen	<p>1. Ovatko kodin metatyöt helposti tunnistettavia?</p> <p>2. Miten aikaa vievinä koet metatyöt?</p> <p>3. Miten kuormittavina koet metatyöt?</p> <p>4. Onko kodin ja arjen metatöiden teko vaatinut harjoittelua, keskittymistä tai onko se sinulle luontevaa?</p>	<p>1)Miksi ovat tai eivät ole?</p> <p>4)Miten ajattelet puolisoasi kokevan asian?</p>
A)Millä tavoin kodin metatyö on jaettu lapsiperheissä isän näkökulmasta?	a. Millä tavoin kodin metatyö on jaettu perheessä isän näkökulmasta?	<p>1. Kuinka tietoisesti perheessä on jaettu kodin metatöitä?</p> <p>2. Millaisissa tilanteissa metatöiden jakautuminen on kokeuksesi mukaan aiheuttanut tyytymättömyyttä (tai jopa riitoja)?</p> <p>3. Millaista muutoksen tarvetta näet mielestäsi kotin metatöiden jaossa?</p>	1)Millä muulla tavoin ne ovat jakautuneet? Miten jakoon on päädytty?
B)Mikä vaikuttaa perheessä	b. Mikä vaikuttaa	1. Millaista keskustelua sinulla ja puolisoillasi on	

<p>siihen, millä tavoin metatyöt jaetaan?</p>	<p>perheeseen, millä tavoin metatyöt jaetaan?</p>	<p>ollut kodin metatyöstä? 2. Onko kodin metatyöt jakautuneet vai jaettu teidän perheeseen? 3. Mitkä asiat ovat mielestäsi vaikuttaneet ja myöskin? 4. Mitkä metatyöt ovat sinun vastuullasi? Entä puolisesi? 5. Miten arvioisit metatöiden jakautumisen nykytilannetta oikeudenmukaisuuden kannalta? 6. Onko kodisanne/perheessä joitain muita isoja vastuualueita, joista itse vastaat tai joista puolisesi vastaa (jotka tasapainottavat vastuuta)?</p>	<p>4) Liittykö vastuualueeseen aina myös siihen kuuluva suunnittelu ja organisointi eli metatyö? 5) Miksi ajattelet niin/mitkä seikat vaikuttavat ajatuksesi taustalla? 6) Millaisia? Miten olette päätyneet tähän jakoon? Liittykö vastuualueeseen aina myös siihen kuuluva suunnittelu ja organisointi eli metatyö?</p>
<p>2. Metatöiden tasa-arvoinen vastuunjakaja perhevaiheet</p> <p>A) Millaisia (kodin metatöitä koskevia) vastuunjakoja perheissä esiintyy?</p>	<p>Metatöiden tasa-arvoinen vastuunjakaja perhevaiheet</p> <p>a. Millaisia (kodin metatöitä koskevia) vastuunjakoja perheeseen esiintyy?</p>	<p>1. Miten arvioisit metatöiden jakoa perheessäsi – miten tasapuolinen se mielestäsi on? 2. Onko jakoa aina ollut tasapuolinen? 3. Mitkä tekijät vaikuttavat tähän mainitsemaasi kokemukseen tasapuolisuudesta?</p>	<p>2. Milloin on ja milloin ei? 4. Mitä vastuualueita nämä ovat? Millainen vaikutus</p>

		4. Millaisia isompia vastualueita perheessä on, jotka eivät suoraan liity mielestäsi kodin töihin, mutta jotka vaikuttavat kokonaisvastuunjaossa?	niillä on kokonaisvastuunjakoon?
B)Miten eri perhevaiheet ovat vaikuttaneet metatöiden tasa-arvoiseen vastuunjakoon?	b. Miten eri perhevaiheet ovat teidän perheessä vaikuttaneet metatöiden tasa-arvoiseen vastuunjakoon?	<p>1. Lasten syntymä lisää työn määrää perheessä. Millä tavoin kodin metatöitä jaettiin perheessä ennen lapsen/lasten syntymää?</p> <p>2. Millä tavoin teidän perheessä jaettiin perhevapaat lapsen/lasten syntymän yhteydessä?</p> <p>3. Miten perhevapaiden käyttö on lasten syntymän jälkeen jakaantunut perheessä?</p> <p>4. Millaisia muita ajanjaksoja perheessä on ollut, jolloin olet ollut korostetusti läsnä tai poissa kodin arjesta?</p> <p>5. Millä muulla tavalla perheenne metatöidenjako on</p>	<p>3.Millä tavoin mahdollinen perhevapaa muutti käsitystäsi kodin metatöistä? Koko perhevapailon olleen yhteydessä kodin metatöiden vastuisiin?</p> <p>4.Entä puolisolasi? Ovatko nämä ajanjaksot vaikuttaneet metatöidenjakoon?</p> <p>5.Mikä muutokseen on vaikuttanut?</p>

		muuttunut ajan- jaksolla lasten syntymästä tä- hän päivään?	
		Onko sinulla ja puo- lisollasi yhteneviä tai eriäviä käsityksiä siitä, miten meta- töitä pitäisi suorit- taa?	Entä metatyö yksit- täisen askareen koh- dalla? Esimerkiksi?
	Mitä muuta haluaisit vielä tuoda esille tutki- muksen teemaan liit- tyen, jota emme ole tä- hän mennessä puhu- neet?	-	Viimeinen haas- tattelukysymys, jo- hon annetaan ai- kaa miettiä ja vas- tata. Mahdollisia lisäkysymyksiä tarvittaessa.
	Taustakysymykset	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten luku- määrä ja iät • Perheenisän ikä 	